

„Varpas“ išleidžiamas
Raginate 20. kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė su
prisiuntimu
Rusijoje . . . 4 rubl.,
Prūsijoje . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kasztūja už kiekvieną ke-
tvirtai dalytą eilutę smulkiu
raszu spausta 20 pfen. arba
10 kap. priimami „Varpo“
rėdystėje Bitėnūse per
Lumpėnus, Ostpreussen

literatūros, politikos ir mokslo menesinis aikrasztis.

Italpa: Skaitytojams. — Antanas Valys, Jonas G. . . . ys. — Kovos buliu Ispanijoje, V. K. — Audiatur et altera pars, Szernās. — Isz tėvyniszkos dirvos, Q. D. ir K. — Influenza, R. — Isz sziaurinės Amerikos, A. Burba. Korespondencijos. — Politika, M. J. — Isz produktiszku turgavieciū. — Gromatyczia. — Apgarsinimai.

Skaitytojams.

Paskutinį sziu metu numerį „Varpo“ leidiame į svieta. Jau priplaukėme prie kranto, atlikę pirmąją kelionę. O sunki ir varginga buvo ta mūsų kelionė: ir laivas da ne visai drutas, ir laivunai da ne pratę prie savo darbo, o smarkios vilnys ir negeistini vėjai trukdė mums kelią. Vienog pergalejome. Ant kranto randame burį susirinkusių Lietuviu. Vieni isz ju su atvira szirdžia ir džiaugsmu mus sveikina; kiti, iszvydę mus, slepiasi už kitu, sznabždėdami tarp savęs: „eikime isz czia, nės tie nuvargę pakeleivingi gali pareikalauti pagelbos; daugumas-gi susirinkusių stovi, nesuprasdami, dėlko susirinko ir dairosi, nežinodami lyg ant ko žiurėti ir ką iszgirsti. Tokiu, kurie butu atvirai ant mus užpūlę, ne atsirado.

Taip, aizsku mums: tuli Lietuvei supranta mus, pritinkancei mato musu trusą, atmena musu mierį; kiti traukiasi nū mus tikt dėlto, idant prie darbo dėl tėvynės ne reiktu pridėti skatiko; daugumas-gi su atszalusia szirdžia žiuri ant musu darbu, nežinodami, ar jiems isztikėti ar ne, ar kreiptis prie mus, ar szalintis, nės tingi, arba ne įstengia permanyi naudingumo koku ten darbu dėl pakėlimo savo tėvynės.

Užtenka mums tu pirmiausei minėtu Lietuviu dėl persitikrinimo, kad musu darbai ne nuėjo visai perniek. Pataikyti į szirdis ir nūmones nors ir nedidelio skaitliaus skaitytoju, prie taip sunkiu iszlygu iszleidimo laikraszčio, tai ne mažos jau vertės nūpelnas.

Toks persiliudijimas dūda mums drasą ir doriszkas pajiegas dirbti ir toliaus, nesibaidant nei savpatmeilės, nei atszalimo dalykūse reikalu tėvynės daugumo Lietuviu, o da įpacz, kad iszbaudę ir pazinę, visas apystovas pirmosios ke-

lionės, tikimės kiekvieną ateinanciją kelionę turėti kur kas lengvesnę, o per tai ir naudingesnę.

Ir toliaus eisime tūmipat keliu, kurį užsierzėme, pradedant iszleisti „Varpą“ t. y. darbūsimės dėl suvienyjimo Lietuviu, apgynimo lietuystės ir stiprinimo jos paramu.

Nesigiriame, buk savo uždūtę iszpildėme visada prigulinei, buk joku tusztvieciū ne rastum musu darbūse, vienog reikia atmūti, kad kiekviena pradžia yra sunki, įpacz musu padėjime, kad nuklydimai pradžioje darbo neiszsisaugojami ir ne reiszkia da, buk ne pridera laukti geistiniu vaisiu isz pradėto truso.

Pamatinę mislį statėme visados aizskei, ap rinktą ideją vedėme tieseis keleis. Taigi rodosi priderėjo visiems suprasti mus ir užsitikėti mums. Nesuprato mus ir neužsitikėjo tiktai tie, kurie apie svarbumą ir vertę laikraszčio sprendžia isz skaitliaus skirtingu „patinkancziu“ ar „nepatinkancziu“ žodziu, arba tie, kurie per egoistiszkus reikalus savo partijos ne mato abelno reikalo visos Lietuviu draugijos, abelnai suprantamos. Mes-gi tos draugijos ne draskome, tikt vienyjame ją. Tikimės vienog, kad trukdantis kilimą musu gentės partiszkas egoizmas truks.

Laukdami tos valandos, traukiami vilezia suteikti, kiek galint gero tėvynei, pasistiprinę regejimu nors ir negausiu musu da vaisiu darbu, pasiremdami ant pagelbos gerai mums velyjancziu, nesibaidome nei vargu, nei sunkiausiu darbū, o gal . . . po Nauju metu sulauksime naujos dėl musu verksmingo padėjimo gadyinės.

„Varpas“ ir toliaus iszeis ant tupat iszlygu. Tiktai, norintieji gauti „Varpą“ uždengtosė kopertose turi pridėti ant markiu prie kiekvieno Nro. po 25 kap.

Antanas Valys.

Apsaka paraszė Jonas G . . . y s.

(Tęsa.)

XI.

— Kaip tai? paklausė Daubarienė, pakėlus balsą, — tu nesibijotum Onos už Valio atidūti?

— Nesibijociaiu.

— O ką pasakytu kaimynai, iszgirde kad teka už prasto ukininko vaiko?

— Nieko blogo ne sakytu, o dar ir pagirtu, nės Valys, kaip matēm, žmogus geras, o netrukus ir dak-taru liks.

— Nesiviliau, idant taip man atsakytum! — tarė papykus Daubarienė. Mislyjau kad tavo giminiu laimė arcziaus prie tavo szirdies yra.

— Tai-gi asz ir ne noriu tos laimės nū giminiu savo nubaidyti — atsakė sunus nusijūkęs. Jaigu ir Valys Oną myli, tai butu laimingas daigtas, idant Ona už jo isztekėtu. Bet sztai isz Petrapilio pas Oną laiszkas. Spėju, kad tai nū Valio, ir isz to galėsi tamista visą teisybę pažiti. Jau ir man rupėjo laiszkėlį praplėszti, vienog ne norėdamas Onos papykiti, atidūdu tamistai. —

Daubarienė greit laiszkėlį pastvėrė ir pradėjo skaityti.

Perskaiczius padavė sunui ir tarė:

— Ir czia nėra nieko, kas man teisybę pasakytu.

Sunus, laiszką perskaitęs, taipgi pripažino, kad isz jo ne galima nieko sprensti apie Onos meilę,

— Atsakyk Kibartui ir ppraszyk jį idant pasiskubjtu pas mus atvaziūti — pasakė Danbarienė nū sunaus atsitoljdama ir neszdama pas Oną Valio laiszkėlį.

— Sztai nū Valio laiszkas — tarė. Praszo jis, idant ne trukus pas jį paraszytum, bet asz mislyju — bus geriaus, kada ant jo laiszko nieko ne atsakysi, nės ne norėcziau, idant jusu pažintis toliaus trauktusi.

Iszgirsdus motynos žodzius, Ona labai nubalo, ant akiu-gi jos aszaros pasirodė. Nesitikėjo, idant motyna taip rustai užgintu pažintį turėti su žmogum, kuris beveik visas jos mislis apėmęs laikė. Nieko motynai ne atsakė, vienog nū tos dienos dar liudnesne pasidarė; ir retai kas nū jos ir žodį iszgauti galėjo. Dabar jau ne tikt savo mislis nū naminiu slėpė, bet tankei ir pati nūsislėpdavo, idant į akis nei vienam ne pulti. Pasiliko tikt su savo sielvartu ir mislimis. Jūm laikas toliaus bėgo, tūm labjaus meilė Antano szirdyje jos auga, Užgynus ant laiszko Valiui atsakyti, motyna mislyjo iszbrukti isz dukters galvos ir mažiausią mislį, jaigu jį tenai buvo iszdygus. Bet smarkei apsigavo. Uždraudimas ne tikt Onos misliu ir jausmu ne permėnė, bet dar labjaus sukarsztino.

Tokia tai buvo priežastis, dėl kurios Valys ne galėjo laiszko nū Onos sulaukti.

XII.

Tais metas žiema gan anksti prasidėjo. Nors iki Kalėdu liko dar trys nedėlios, vienok sniegas jau gilei žemę apkrovė, o tvoros nū szalczio szaudė, lyg po Triju Karaliu. Ukinikai graudeno, kad daugel paszaro givilei sūda ir mislyjo, kaip czia reiks jūs per žiemą pramaitinti. Moters ir mergos vakarais minksztus linus verpė, beklausydamas ilgu be galo pasaku senu bobeliu, arba dainūdamas liudnas giesmeles. Vyrai prie kabliu pririszę kanapiu saujas suko isz ju virves ir susukė bružino, idant butu lygesnės. Piemeays ir senei plėszė pluksnas, vaikai-gi, susigabėnė ant pecziu, kraustinėja

bedžiuvanczius tenai szakalius. . . . Prasadėjo ilgi vakarsai su ju tolydiniu nespirtum darbu. . .

Senis Valys gavo nū sunaus laiszką, kuriame tas praneszė, kad rūszesi ant szvencziu namon parvaziūti. Valys sunaus ant szvencziu ne laukė, nės nei sykį nū laiko Petropilyje apsigyvenimo ne atsitiko, idant Antanas butu ant Kalėdu pas tėvus parvaziavęs. Visados atsakydavo tai tolima kelione, tai stoka laiko; dėlto gi tėvas, tą žinią gavęs, nemažai apsidžiaugė. Nors jau ir paprato kucioje sunaus nematyti, vienog kada su szejmyna prie skobnios prisiartinęs pamatydavo, kad reiks be Antano Dievo ragaiszius lauszi — ne smagu seniui ant szirdies pasidarydavo, ir sunkei jis atsidusdavo. Valienė taip-gi nemažai apsidžiaugė ir tikt mislyjo, kaip czia geriaus pritaisyti vakarienę priesz Dievo užgiminą. Vienog senis Valys, laukdamas sunaus parvaziavimo ne sykį sau pats klausė; kas tai pasidarė, kad szimet Antanas vaziūja namon ant szvencziu? Tokio atsitikimo priežasties senis neziņojo, mes-gi netrukus dasizinosime.

Antanas nū Onos laiszko ne sulaukęs, iszpradziū sau pats pasakė, kad ir per vasarą ne aplankys savo kraszto. Vienog palengva tas jo pirmutinis užmanymas atsimainė, ir už keleta nedėliu priesz Kalėdas paraszė pas tėvus, idant lauktu ant szvencziu. Ir ne dyvas: keletas mėnesiu ne tikt, nesumažino Antano prie Onos prisiriszimo, bet dar jį padidino, noras-gi pažiti priežastį Onos tylėjimo paragino jį tėvynę aplankyti.

Vakare priesz Antano isz Petropilės iszvaziavimą, aplanke jį draugas Satkunas. Antanas krovė knygą ir daigtus ir riszo į marszkas. Satkunas Valį pasveikinęs, taip jį paklausė:

— Tai tikrai vaziūsi?

— Vaziūsiu — atsakė Antanas.

Satkunas, patylėjęs, vėl paklausė:

— Pasakyk tu man, Antanai, ar tu su reikalu vaziūsi, ar taip sau, idant tiktai pasivazinėti? Juk atsimenu kad anais metais ant Kalėdu likdavai czia, szimet-gi į namus trauki. Regis ir laiko nedaugel turi, o gal ir pinigų pas tavę kruvu prikrautu nėra. Ką ant keliones paleisi — su tūm beveik du mėnesiu pragyventum. Man vis regis, kad toli geriaus butu, idant czia pasiliktum; asz ir užskau sziandien pas tavę vien dėl to, idant tavę nū vaziavimo sulaukyti.

— Ne sulaukysi — atsakė Antanas, sumegzdamas virves ant sukrauto ryszio. Reikia vaziūti, nės jau tenai pas tėvus parasziau, idant lauktu. Jaigu dabar ne parvaziūcziau — tai mislytu, kad apsirgau, ar kokia ne-jaimė mane patiko.

— Na, dėl szitos priežasties dar galėtum tikti, nės ne sunku vėl laiszkėlį paraszyti ir praneszti, kad jau nebeparvaziūsi. Man ding, czia yra kita priežastis, kuri traukia tavę į aną kraszta, tikt tu ne nori man pasakyti.

Antanas nieko ant tu žodziu ne atsakė, bet jo žandai ir ausys taip nuraudanavo, kad Satkunas net paklausė:

— Ko taip apkaitai? Ar nuvargai, beraiszioldamas daigtus?

— Priskamavau — atsakė Antanas atsisėdęs.

Neilgai palankus Satkunas prisiartino prie Antano ir uždėjes ranką jam ant peties taip tarė:

— Prispazik, Antanai, dėl ko tu dabar namon vaziūji?

— Noriu gimines aplankyti.

— Ne tikiu asz tau idant tikt dėl giminiu aplankymo tokį tolimą kelią vaziūtum. Kas kitas tavę į namus traukia. Man labai pikta, kad tu nū manęs savo mislis slepi. Juk gal buvau tikru tavo draugu per daugel-

metu ir man rodos, galėtum teisybę man pasakyti. Juk gal tiki, kad pikto tau negeidžiu?

— Tai gi sakau, kad noriu gimines aplankyti — atsiliepė Antanas.

— Negeras tu draugas — pasakė Satkunas szalin atsitraukdams.

Ne nori prisipažinti ir teisybės pasakyti, nors tavęs klausiu vardan musu draugystės. Nebežinau, kaip czia ir pasakyti! Nū pat tavo į Petropilį pagryžimo matau, kad tu neiszpasakytai persimainei, o linksmas tavo budas pranyko, lyg prie didžiausio sielvarto. Kada-gi tavę paklausiu: kas tau yra, koks sielvartas tau szirdį spaudžia — atsakai, lyg norėdams nū manęs atsikratyt. Asz-gi klausinėju, tikt gero tau norėdams. . .

Antanas, parėmęs ant rankos galvą, tylėjo; Satkunas-gi vaiksščiojo po kambarį, laukdamas atsakymo. Matydamas-gi Antaną gan nuliudusį, vėl prie jo prisartino ir tarė:

— Ne nori tu man pasakyti, tai asz tau pasakysiu, dėl ko tu dabar važiuji.

Antanas ant jo akis pakėlė ir szypterėjęs tarė:

— Sakyk-gi — klausau!

— Ar atsimeini, Antanėli, kad sykį į Akadēmiję einant, užsiminei man apie kokią ten mergisščią, su kuria per vasarą susipazinai?

— Atsimenu.

— Ir ta mergisščia turi geltonus plaukus, galias akis ir meilų veidą.

— Tai kas-gi isz to?

— Palauk: dūk pabaigti. Nors tu man tad ir nieko daugiaus ne pridurei, vienog asz dabar va ką mislyju: Antanas Valys isz Romucziu kaimo, jaunikis dvideszimt keturiu metu, pažinęs geltonplaukią, gileakią, riestanę, sia, trumpakoją, baltarankią ir t. t. mergisščia važiuja dabar namon, idant su ja pasimatyti.

Ar ne taip, Antanėli? užbaigė jūkdamasis Satkunas

— O kas tau pasakė, kad noriu su ja pasimatyti? paklausė, nuraudonavęs Antanas.

Tai išpėjau? atsakė, pasijūkdamas Satkunas, Dėl ko-gi iszsyk man ne pasakei? Bucziau ir ne klausęs ir ne bandęs tavęs czia sulaikyti, nės žinau, kad žmogus, pradėjęs aplink mergas suktis iszgaishina protą ir beveik suvis paduksta. Na, tai važiuok sau tikt pirma pasakyk ar verta ta tavo gražveidelė, idant keliaudamas szaltum ir tokią kruvą pinigų dykai iszbertum? Tur būti, graži, kaip saulė, kad nesibaidai nei szalczio nei pinigų iszleidimo? Na-gi, sakyk! Koks vardas? kiek metu? o bulves ar gražei skuta? milszdama karves, ar ne suzslampa?

— Nustok! perkirto rustai Antanas. Jaigu nori, tai žmogiszkai pasisznėkėsimė, zaunyjimas-gi tavo nieko gero man ne padarys.

— Na, tai gerai! Busiu rustas kaip Solonas — atsakė Satkunas atsisėdęs priesz Antaną — nors teisybę pasakius, asz ne galiu suvis rustai apie bobas sznekėti. Bet sakyk-gi: laukiu. . .

— Tū išpėjai — tarė Antanas — važiuju, idant su mergisščia pasimatyti, nės daugiaus jau nei per tris mėnesius jokios uų jos žinios ne gavęs, dykunū pasidariau, ne galėdams apie darbą nei mislyti. Ar asz ją myliu, ne galju tau pasakyti; žinau tikt, kad apie ją mislis ne atsitolina nū manęs nei diena nei naktį. Važiuju, idant persitikrįti, ką galiu tolimesneme laike sulaukti. Sztai priežastis, dėl kurios nesibijau, kaip tu sakai, nei szalczio, nei pinigų iszleidimo.

(Toliaus bus.)

Kovos buliu Ispanijoje.

Kova buliu tai Ispanu iszkilmybė, tai gentiszkca szventė dėl nulinksminimo ir nužadavimo gyventojų. Ispanas apsieis be visko, be valgio, be apdangalo, jaigu tikt jaus, kad pamatys kovą buliu, o pamatęs nesigailėtu ir mirti.

Gentė, kurios gyventojų didžiausias džiaugsmas, arcziausias prigimimo reikalas žiurėti ant kraujo ir nesvietiszko kankinimo nekaltu gyvūliu, labai žemai nuplūsus akyse civilizacijos. Barbariszki paproczei reishkia barbariszką szalį.

Kovos buliu atliekamos buna beveik kiekviename didesniame mieste, kur įtaisytos tam tikros arenos su amfiteatrais aplink, paskirtais dėl veizėtoju. Apart to arena apsupta da medine siena. Tojė sienoje yra ketveri dideli vartai dėl įjojimo ant arenos raiteliu su ragotinėms, durys dėl įleidimo buliaus ir daug mažesniu skyliu dėl įsprudimo, prireikėjus, erzintojams.

Aktorei, prigulintieji prie kovos, dalinasi į skyrius: capeadores, banderilleros, picadores ir tikrieji didžiunai espados. Kiekvienas isz ju turi paskirtą sau įpatinę veikimą. Koridoriai (abelnas vardas visu veikėju ant arenos) yra visu numylėti ir gūdojami labai augsztai.

Prisižiurėkime paczei kovai. Kada prisartino paskirta valanda, ceremoniju misteris dūda ženklą ir tūj atsiliepia garsei orkiestra. Atsidaro vartai ir ant baltu arkliu iszjoja du herold'u. Paskui jūdu pasirodo pagrecziui viens po kitam koridoriai: capeadores, banderilleros ir picadores. Kada jau visi užima savo vietas ant arenos, iszleidžia bulių. Gyvūlys iszpradziu ne žino, kur beėsas ir kas su jūmi dedasi. Tūjaus priszoka prie jo capeadores, mosūdami raudonais skliurais, labai piktinanczeis bulius. Bulius szoka prie arcziausei stovinczio erzintojo, bet tas miklei paszoka į szalį nū ragu. Tūmtarpu priszoka beerzidamas kitas copeadorius ir t. t. Bulius papykęs szoka į visas puses, laksto po areną, norėdams atmonyti savo erzintojams, vienog visi jie moka isztrukti.

Toliaus pradeda veikti picadores, kurie sulyg tam laikui nesijudinant sėdėjo ant arkliu, dėlto ir bulius ju ne užkabina, turėdamas ir taip daug darbo, begaudant capeadorius. Picadores turi plonas ragotines ir ima jomis badyti įpykusį gyvūlį. Bulius szoka prie katronors raitelio, bet tas, pasukęs umai arklį, pasikreipia nū ragu įpacz kad tūm tarpu capeadores prikisza prie akiu buliaus nekencziama raudoną skliurą. Viėnog pasitaiko buliui dasivyti katrą raitelį ir ismeigti ragus į arklio pilvą. Kraujas isztyszka ir apteszka net akis ir rubus arcziausei sėdinęziu veizėtoju. Pikadorius nuszoka ant žemės ir

pabėga, o bulius drasko ragais parpūlusi su paleistais vidureis arklį.

Kada jau pirmi laszai kraujo apteszkia veidus veizėtoju, prasideda plojimas rankomis ir neiszpasakytas riksmas dėl iszreiszki mo užganadįtu jausmu amfiteatro.

Da to negana. Idant įdukusį gyvūlį da labjaus įpykūti, iszeina banderilleros. Jie turi vylyczias (Pfeil) su plienineis karbūtais smailgaleis, o prie kito galo vylycziu pritvirtūti visokie margi szilkinei ir popierinei raikszecei, sznabzdantiejie vos tikt pajudinus. Vylyczias įkerta į kuną buliaus, kuris nū baisaus skaudėjimo, pradeda mėtytis į visas puses; sznabzdėjimas raikszečiu gasdiną nelaimingą sutverimą, verezia da bjauriaus mėtytis, o karbūti smailgalei sujudūtu vylycziu lenda da giliaus į kuną ir didina skaudėjimą.

Jaigu potam bulius pailstu ir ne norėtu jau tolesnės kovos, tada amfiteatros reikalauja iszbandyti t. v. banderillas de fuego t. y. ugnines vylyczias, pritaistyta taip, kad ismeigtos į buliaus kuną, tūjaus ekspledūja po skura. Koks isz to gali kilti skaudėjimas, ir kiek turi kentėti nelaimingas sutvėrimas! Neužilgo pakyla smarvė nū parako, spirganczios buliaus gyvas mėsas ir svylancziu plauku. Labjausei nuilsęs, labjausei aptingęs bulius, užgautas ugninėmis vylycziomis pradeda isz naujo dukti ir vaikūti erzintojus ir kankūtojus.

Ant galo iszeina ant arenos virsziausias aktorius, espada. Bulius szoka prie jo; bet tas mosūdama raudona karunele ir saugodamasis ragu, da ilgai erzinas, o sulaukęs kada bulius atsikreips į jį kairūju szonu, ismeigia szpadą po mente. Bulius perdurtas parpūla ir pradeda stipti. Paskutiniai jo valandas užbaigia mata-dor, vis vien ką prasta papjovikas gyvūliu.

Visi veizėtojai: vyrai ir moters, seni ir jauni, augszcziausi valstijos virszininkai ir praszcziausi žmonės visi, pasigėrę regėjimu szilto kraujo, pakelia riksmą, užimą ir ilgai, ilgai ne gali nutūlūdyti padilgūtu barbariszku jausmu, nezmoniszko džiaugsmo.

Kokios szirdys ir pažiuros žmoniū, taip mėgstancziu kankinimą nieko neprasikaltusio gyvūlio, užganadijancziu savo dvasę barbariszku iszmislu, patremptu viso civilizūto svieto?

Jaigu atmūšime, kad kitose Europos szalyse įsteigtos draugystės dėl apgynimo gyvūliū nū kankinimo padukėliū žmoniū, tai kokią vietą pasaulėje galima paskirti Ispanijai su jos paszvēstu kankinimu gyvūliū?

V. K.

Audiatur et altera pars.

No. 219 *Vilensk. Vestnik'o* yra patalpūta korespondencija isz Paszvinėnu, kuri, kalbėdama apie ukinūku girtūklystę, musu kunigus szeip nubara:

„Czionai tai yra laiminga dirva, ant kurios galėtu su nauda dirbti musu kunigai, bet jie to ne mato ir suvis apie tai žinoti ne nori, paszvēsdami visą savo apasztaliszką darbą ant to tiktai, idant atilolūti valszczionis nū schizmatiszkos rusiszkos mokslavietės ir ne iszleisti žmoniū isz apskurantizmo palengvinanczio pagauti žuvis drumstame vandenyje.“

Grazei pasakūta! Nėr ką sakyti! Panaszti tai maž-daug ant to, kad vilkas sudraskęs avį da apskūstu piemenis, buk jie kankina ir naikina mieliausias jiems aveles. Vienog *Viestnik's* ne pirmutinis laikrasztis, kuris locnas savo kaltes uždėda ant sprando visiems tiems, kurie ne drįsta ir suvis negali savę apginti nū neteisingu apskūdimu. Visi mat rusiszki raszėjai prisilaiko szios dorystės. Mokslingesni ir iszmingingesni tarp ju iszbliauja visokius skūndus, gerai žinodami, kad ir didžiausia ju vienpusystė ir neteisybė bus jiems ne tikt atleista, bet ir pagirta piemenu, ir kad apkalūti ne turi kur iszsiteisūti, per skūndimus-gi parodo valdytojams perdėtiniamis savo sargybe, o už tai isz tikro jau gauna liūsybą žvejoti sudrumstame Lietuvos vandenyje, arba užmokestį kokiomis-nors kitokiomis dovonomis. Mokslingesnius vėl pamėgdūdzioja visokie iszgamai vos tikt prasimokinę raszyti pavietinėse mokslavietėse ir pertai nesuprantantiejie svarbos savo bliovimo, nės jie visados randa laikraszczius malonei priimanczius visus kvailus ju krevezojimus. Visi virszesni Rusai dirba denuncijacijas, kaip įmanydami, risza visus svetimus valstijos gaivalus, mažesni-gi jiems pritaria už pinigūs. Teisybės visūse szitūse apskūdimūse ir denuncijacijose ne tikt nei su žiburiū ne atitiksi, bet nei iszsiteisūti negalesi, nės turėsi užrakūtas lupas. Tapus uždarytai garbingai (!) oficijaliszka sznipuku institucijai, III. skyriū ciecoriszkos kancelarijos, visi jos pravaryti tarnai, kaip ir abelnai visokie denuncijantai, liko pakviesti rusiszku tėvynainiszku laikraszcziu dėl atviro denuncijavojimo gyvenimo ir pasielgimu visu svetimu gaivalu. Vienog darbai sziaūdieniszku denuncijantu aiszkei skiriasi nū darbu ju pacziu, bet da bunant jiems sznipukais III. skyriaus: pirmiaus jie visus apskūdimus turėjo paremti ant kokio-nors pamato, o dabar, ne reikalaudami jokio pamato, siūdo valdanczią valstijos tautą ant gana jau nuskriaustu jos gaivalu, platina neuzsitikejimą, idant tokiu budu ką-nors sav naudoti. O lyg jiems rupi žinoti, kokie vaisei gali užaugti isz tokio ju pasielgimo?

Turime pripažūti, kad girtūklystė platinasi tarp Lietuvos ukinūku. Bet kodėl-gi tai atsitinka? kodėl pirmiaus geriaus buvo? *Vilenskij Vestnik's* kaltina už tą kunigus, bet ar-gi tai teisybė? Nei bažnyczia, nei kunigai ne tikt ne platina tarp žmoniū demoralizacijos, bet, suvis priešingai, jie kaip įmanydami rupinasi, idant tiktai apstabdyti ją, nes ju tokia uždūtė. Jai vienog platinasi demoralizacija, tai suprantamas daigtas, kad jos szaltinį reikia kur-kitur jieszkoti. Mums rodosi kad kas apstabdė kelius dėl isznaikinimo girtūklystės, kas apskūnkino platinimą apszvaistos tarp prastu žmoniū, kas uždraudė ukinūku visokius pasilinksminimus po sunkiū szeszdieniniū darbui, kas visokeis gazdinimais ir bauginimais sunkina supratimą ir daleisto gero, tas tikt praplatino girtūklystę. Visą-gi tą padarė tie, nū kuriū *Vilenskij Vestnik's* gauna paszialpas, t. y. rusiszki administratorei, kurie ne turi augsztu doriszku jausmu, ir ju tarnai visi denuncijantai. Ne kunigai kalti iszsiplatyme girtūklystės, doriszkame nupūlime Lietuvos gyventojū, o taip-gi ir obskuremtizme, bet visokie Deljanov'ai, Durnov'ai, Pobiedonoscev'ai, Kachanov'ai et consortes, visas administratoriszkas sistemas ir sude-moralizūti tautiszki fanatikai, visokie virszinūkai; dalyvystę tame priima ir rusiszka mokslavietė su jos mo-kiūtojais, kuriems labjaus rupi alga neikaip reikalai

tikros apszvaistos. Už viską tą jau sziądien ir dėkavoja Rusams prakrapsztę akis Lietuvei!?

Pirm ketvirtamžio visur po Lietuvą, išz incijativos kunigu, buvo įsteigtos draugystės, blaivystės kuriu šanarei buvo išszizadėję gerti ir laikyti namuse degtinę. Szitas taip naudingas draugystės, kaip ir abelnai visokių susidraugavojimus, geradėjings Rusijos valdžios, turbūt išz rupestybes apie Lietuviu gerą uždraudė! Kunigu įtekmė ant gyventoju didei yra susiaurita, nės jie supanczioti įstatais ir neapykanta rusiszku fanatiku, vietiniu virszinju ir stabdomi gerūse savo darbūse gasdinimais ir denuncijacijomis visokiu rusiszku išzgamu-sznipuku; kunigams daleista vien tikt bažnyczioje per pamokslus žmones mokiti. Kas tokiu budu gali kariauti su girtūklyste, arba nor-kas ją gali apstabdyti? Pirma nedėldienioms susirinkdavo ukinikai ką-nors naudingo pasiskaityti, o dabar jau ir tas uždrausta. Kūm-gi gali ukinikai pasiramiti, pravargę szeszias isztisas dienas? Išz valdžiu geradėjystės paliktos tiktai karcziamos, į kurias žmonės ir trunkia, ne turėdami kur daugiau pasidėti ir ką veikti.

Naudingus pamokinimus, platinanczius dorybę o praszalinanczius girtūklyste ir kitus blogus darbus, žmonės girdi tikt sykį per kokią vieną valandą laike pamokslu, tūm syk kada demoralizavojancziuos priezastys per visą isztisą nedėlę naikina geras sėklas, pasėtas kunigu.

Taip pat ne turi teisingo pamato ir apkaltinimas, buk kunigai, geidžia žmones laikyti tamsybėje, idant butu galima lengviaus pagauti žuvis sudrumstame vandenyje. Tikt zinome, kad ne kunigai uždraudė Lietuviams vartoti knigas savo kalboje, kad ne kunigai atėmė mokslingsniems Lietuviams galę apsigyventi tarp savuju, idant platiti czionai apszvaista, kad ne kunigai uždraudė Lietuviams visokių moksliszku skaitymus ju kalboje. Visos-gi aplinkinybės laikancziuos žmones tamsybėje, paeina nū Rusijos valdžiu, kuriu apgyvėju yra: „*Viestnik's*“. Malonėtume žinoti, dėlko Lietuvei atitinka visūse szitūse dalykūse kluiti, pertai praszome *Viestnik'o* idant jis teiktusi mus apszviesti szitoje nežinioje. Ar žino Rusu Herostratas, ką jis pats dirba, ir ar supranta auzszcziausios valdžios ir visi ju žemesni tarnai, kokios gali iszeiti išz to pasekmės? Ar gali mums užtekti vienos tikt žinios, kad kaip valdžios liepia, tai taip turi buti mums gerai? Ir už tą, lyg priguli jiems dėkavoti? Nūmone *sic volo, sic jubeo* ne gali da pertikrėti tūs, kuriūs jos aszmenys pasiekia, ir pertai be reikalo zaunyja raszėjai ir bliauja savo kalbose administracijos perdėtinei, iszteisidami szitą nūmonę ir garbėdami jos gerumą ir naudingumą; žinoma, kad visi tie bliovimai ne atsieks to, idant Lietuviams patiktu ta nūmonė, kuri yra neteisinga ir gana skaudi. Kad Lietuviu vaikai, kaip darodo statistika, ne su dideliu noru lanko rusiszkas mokslavietes, tai ne kunigai kalti, bet tiktai paczios mokslavietės ir sistemai mokinimo jose. Ne kunigai taip-gi kalti, jai Lietuvei szalinasi nū *baisei naudingū* (?) rusiszku skaitymu įrengiamu kaip-kur miestūse dėl ukiniku. Bet vienog jie ir ne stumia vaikus į rusiszkas mokslavietes, o ukinikus ne prikalbinėja ant *naudinguju* (!) istoriszku skaitymu, nės išz to Lietuvei apturi suvis menką naudą o didelį blėdį. Ir mes kaltūtume savo kunigus jai jie norėtu sulaikyti Lietuviu vaikus nū mokslavietės ir moksliszku skaitymu, kurie butu atliekami lietuviszkoje kalboje ir butu tiktai moksliszki be jokios paslėptos jose politiszkos ir tikėjimiszkos tendencijos; dabarnykszczizame-gi musu padėjime Lietuviu kunigu pasielgimas yra suvis normaliszkas ir per tai jūs ne tikt ne galima peikti, bet greicziaus priguli pagirti už tai, kad jie apreiszkia ukinikams už-

dutes rusiszku mokslavieciū ir ju tendencija, idant paskui jie viską pažinę patys galėtu dasiprotėti, ar iszpūla į jas siūsti savo vaikus ar ne. Lyg tai yra pastalptis, kad mokslavietės dėl Lietuviu, uzlaikomos beveik vien tikt nū ju pacziū pinigūs, yra suvis rusiszkos, kad visokie atslankei garbina jose pravoslavija, rusyste, rusiszką kalbą, paniekidami viską, kas tikt tai tu garbei ne atsako? Kunigai, perstatydami jas tokiomis, nei trupuczio ne melūja, bet tikt kalba suvis teisingai, jai jie tikt kalba taip, kaip iszsziszkina *Viestnik's*. Svetimo garbė sujungta su paniekinimu visko to, kas yra brangiausias dėl Lietuviu, pažėidžia tautiszkus ir tikėjimiszkus Lietuviu jausmus ir pertai varo laukan isz rusiszku mokslavieciū Lietuviu vaikus ir atitolina ukinikus nū rusiszku skaitymu.

Rusai, uždraudę spauditi lietuviszkas knigas ir laikraszczius musiszkomis raidėmis, primeta mums savasias, kurias vos tikt deszimta dalis pacziū Rusu tepazista. Tai patvirtina oficijalizzka perzvalga kareiviu pajmtu į kariūmenę pereitūse metūse. Tarp ju buvo pabaigusiu augsztesnius mokslus 439; gimnazijas 522; progimnazijas 2877; pradines mokslavietes 8831; mo kancziū tikt skaityti ir raszyti, arba tiktai skaityt buvo 55894; tokiu pažjstancziū rusiszkas raides buvo tikt 68563, kadan-gi ne pažjstancziū jas buvo 164366 žm. Jai-gu mes priimsime, kad į kariūmenę papūla tikt jauni, apie kuriu apszvaistą jau sziądien labjaus rupinasi, ir kad namie liekti visi senesni, tarp kuriu skaitlius mokancziū skaityti yra kur-kas mažesnis, o paskui da priskaitysime ir moteris, tai turbūt ir iszpuls vienas pažjstantis rusiszkas raides ant deszimties ju nepajjstancziū. Ar-gi ne labjaus pritiktu ponams Rusams platiti rusiszkas raides ne tarp musu, turincziū jau savo locnas, bet tarp pacziū Rusu, taip labai mažai savąsias pasjstancziū? Pakolaik mes busime Lietuvėis, pakolaik mes turėsim savo kalbą, paproczius ir visokių uždėjimus dėl pakėlimo saviszkos kultūros, patolaik mes ne paliausime reikalavę dėl savės lietuviszku pradiniu mokslavieciū, Lietuviu mokjtoju, daleidimo moksliszku skaitymu lietuviszkoje kalboje ir spaudimo knigu lotyniszkomis raidėmis. Visokias uždraudas ir primetinėjimus visados mes turime laikyti už didžiausią neteisybę, priesz kurią reikia kariauti visokeis budais, nors tos uždraudos paeitu nū augszcziausiu valdžios perdėtinu.

Ar *Viestnik'ui* užtenka szitu žiniu? ar gerai jam iszsziszkinome savo siekius? Skūsti ir denuncijavoti mus rusiszki laikraszczėi gali ir toliaus, bet tokiu tikt budu niekadus mus ne pavers į Rusus. Jai rusiszki laikraszczėi ir toliaus eis szitūmi keliu, tai ne tikt nieko ne laimės, bet padarys mus da atsargesneis priesz rusiszkus denuncijatorius.

Szernas.

Isz tėvyniszkos dirvos.

Varszavoje įrengta dabar ant neilgo laiko paroda senovystės t. y. visokiu senovės daigtu, kuriūs trusas žmoniū naujos gadynės spėjo isztraukti isz dantu viską naikinanczio laiko. Ant tos parodos yra taipgi gan skaitlingas skyrius iszkasenu Lietuvoje ir Žemaitijoje, surinktu trusu p. T. Dovgird'o. Iszkasenos tos siekia pradžios geležinės epokos. Nors randame czia taipgi iszdarbius isz akmens, tai vienog tą dalyką reikia aiszkjiti tiktai tūmi, kad greta su galeže vartojamas buvo da ir akmi, įpacz tarpu prastu

žmoniu, dėl kuriu geležis ir broncas buvo perbrangus.

Visi tie daigtai užima tris szėpas. Matome czia akmeninius kirvukus (perkuno kulka), visokias dalis geležiniu ginklu, daug mažmožiū dėl pasidabinimo ir t. t. Ant virszaus szėpu stovi keletas kauszu, kurie kitą syk taipgi mislyjo apie Lietuvos reikalus, kaip ir mes, o gal ir daug daugiau.

Kiek galime pasimokyti isz tu senovės daigtu! Isz ilgu skaitymu ne pramoksi tiek, kiek czia nors ir greitai perbėgęs akimis per tas iszkasenas. Tįse mažmožiūse guli dalis musu istorijos. Reiszkia jie mums praslinkusius musu tėvynės amžius, lengvai ir greitai paaiszkiną ne vieną dalyką žilos musu senovės. Tokius pamokinanczius daigtus prigulėtu pamatyti kiekvienam Lietuviui.

Bežiurint ilgai ant tu kirveliu, peiliu jieszmu, karieliu, branseletu ir kitokiu dabucziu, persikeli misle į senovės laikus, kada tie daigtai buvo dirbti, fantazija pradeda griauti sentėviu kapus ir sztai rodosi matai gyvus žmones, girdi cziauskejimą geležies, tauszkiejimą kirveliu, barszkejimą dabucziu. . . . O kauszai rodosi kalba: žiurėkite, jus iszgamos, szventvagiszkai nesziuojantieje varda Lietuviu! žiurėkite ant musu prietaisu — kłmi gynėme tėvynę ir kokius iszdarbius vartojome savo gyvenime! ne gražus ir ne iszmislei padirbti tai daigtai, o vienog mums ju užteko, vienog džiaugėsi isz mus Lietuva ir gėrėjosi mumis! Ar džiaugiasi isz jus? Mes už garbę sau laikėme vadītis Lietuveis, o jus gėditės to vardo! — Teisybę turite, gėda jums priesz Lietuvą, nės jai daug ėsate prasikaltę! Gėda jums, iszgamos, gėda!

Rodosi ir visi geležgalei pradeda antriti: gėda jums!

Su sunkia įspauda atsitrauki nū rinkenu p. Dovgird'o.

O kad jas galėtu pamatyti musu Ex-lietuvei ir Pseudo-lietuvei! Gal buti, isz ju užakusiu dalykđse lietuvystės smagenu ne iszlystu mislis ir ne persikeltu į Lietuvos senovę, gal buti liudyjimai musu pereitės ne prakalbėtu į atszalusias dėl lietuvystės szirdis ir ju ne sujuditu, vienog priverstinai atmītu tokiems Lietuvą, vienog . . . kartais menkas mažmožis, atmenantis valandas pereitės musu gyvenimo, pabudina jausmus, kurie jau senai buvo iszszalę, kuriūs senai buvome užmirsę.

Dalyje numizmatikos teko matyti Vytauto sidabrinys pinigus ir senoviszką lietuviszką rublį (sidabro szmotą, panaszu ant galo girnakalio). Tokį rublį, prireikėjus, kapodavo į mažesnes dalis.

Argi tiktai tiek, kiek parodė p. Dovgird'as, yra daigtu atmenanczių musu senovę? Butu lyg permažai. Da daug ju yra rankose svetimtaucziu,

daugiaus Vilniaus muzėjuje, o da daugiau žemėje, toje, kuri mus, Lietuvius, nesziuoja. Pasi-rupikime mes patys atkast!

Malonu turėti žinias apie Lietuvius isz visu krasztu, kur apsigyvenę. Isz Amėrikos, nustojus iszeiti Liet. Balsui, gan ilgai ne turėjome jokiu žiniu. Dabar, gavęs pundą N. N. Vienybės, galiu szį tą praneszti skaitytojams „Varpo“ ir apie musu amėrikonis. Isztikro nežinė, ar užvydėt jiems, ar ne? Turi sau visokias draugystės, kurios daro susiejimus, rodavojasi, renka pinigus ant labdaringu ir nelabdaringu reikalu, „riktđja kojas“ ant „baliu“, taiso ant vandens ir sausos žemės „piknikus“ „ant naudos bažnycziu“, rengia „ekskursijas“ ir t. t. — tikrai didelis „ruchas“¹⁾ anot Vienybės!

Isz tos pusės žiurint, Amėrikoje lyg butu geriaus, kaip pas mus, kur nėra nei tokio „rucho“, nei tokios gyvybės. Tikt tiek negerai, kad tenai perisi „įđdi žalezei 7 coliu ilgio ir storio žmogaus pirszo“, kurie „praryti su vandeniu“ ir „du metu“ turėje uždyką gyvenimą žmogaus „pilve“, paskui „iszvemt“, da pyksta ir „sznypszczia“ ant gera-dejo; betgi po 5 dienu stimpa, tur but isz piktumo, kad iszbaidyti tampa isz taip ramaus apsigyvenimo. Pas mus Europoje tokiu „nedėkingu“ žalcziu, Dievui dėkui, nėra, ir nei mokslaknigėse apie tokius sutverimus niekur ne raszo.

Tai da vis menki dalykai! Mes, Europos Lietuvei, neva kalbame apie „vienybę“, o Amėrikoje! — ką daug kalba apie susivienyjimą, tai da nieko, bet jie „vienybę“ tđjaus ir praktiszkai sunaudoja. Mes, szaukdami, idant Lietuvei vienyntusi, negalime ju prikaltiti atlikti iszvien nors menką darbelį, o Amėrikos Lietuvei. sudarę „vienybę“, kariauju net su „saule!“ Mat ką gali padaryti tikra „vienybė“; Man rodosi, szitas pavyzdys faktiszkai gali pertikriti visus, nematan-czius susivienyjime jokios naudos.

O kaip vėl laikraszezei tenvietinei, prikalinantieje Lietuvius vienytis, sutinka tarp savės! tiktai paklausykite:

Vienybė. Concordia parvae res. crescunt, discordia et magnae dilabuntur.

Saulė. Saulė szvieczia lygei dėl geruju ir dėl piktuju.

Vienybė. Ne lok britone!

Saulė. O kad tavę sutrintu saulė, besisukant apie žemę! kad tau sulystu į snukį visos varlės, kurios nuplėle sykiu su lietum apie Mahanoją!

Vienybė. Varles tu pati ėsk! o jaigu da tavės koksai kerdžius ne damokino, tai mokikis pati, kaip ant svieto gyventi, ir į vietą, kiek keiksmu ir plovojimu iszeina isz tavo nemazgoto snukio, įdėk tiek karcziu proto į savo kausza,

¹⁾ judėjimas, krutėjimas.

katrą galva vadini. Ant galo szunį kaip nori mokįk, o vis kaip szuniu buvo taip szuniu ir bus!

Saulė. Tu llllatré, atskallllllunė, durrrrnė, bessssmegenė! tu

Vienybė. O tu pažvelg į zerkolą: tenai pamatysi didžiansį durnių, asilą, galgoną, latrą, vienu žodžiu sakant, sutvėrimą, katras ne vertas, kad ant svieta gyvena!

Užteks tu meiliu žodeliu — ir isz to jau matyt, kaip gražei galima pasisznekėti, ir kokius argumentus reikia vartoti, idant skaitytojai galėtu daug, daug pasimokėti ir apsiszviesti.

Kas czia kaltas? Idant tai žinoti, reikia pažįti abudu prieszu. Vienybę jau pažįstu, norėcziau tikt pažįti Saulę.

Isz to, ką Vienybė sako, tai Saulė tur but taipgi pusėtinas bužys. Vienog pirm nutarimo, reikia pažįti. Ar Saulė perdaug szvilina Vienybei akis, ar vėl taip užtemus, kad savo sziaszėliu trukdo Vienybės ugį — ko jodvi taip peszasi?

O vienog tarp Amėrikos Lietuviu „ruchas“! Sulauksime „ruchą“ neužilgo ir pas mus, Europoje: po ateinancziu Nauju metu turėsime Prusise, apart Varpo ir iszleidžiamo jo rėdystės Ukiniko, da tris nanjus lietuviszkus laikraszcius: Apzvalgą, Naujas Žinias ir ketinanczią kelti isz numirusiu Szviesą.

Tai gerai, labai gerai! — suszüksite.

Negerai, labai negerai! — atsakysiu.

Atmikime pirmiausei padėjimą Lietuvos ir visas apystovas, sujungtas su iszdavimu lietuviszku laikraszciu. Iszdygimas umai, viena diena, net keturiu nauju laikraszciu yra tai ligiskas prajovas musu draugijoje, o isz ligos nieks džiaugtis ne gali, nės pasekmės gali buti labai verksmingos. Szitą ant pirmo žvilgterėjimo paradoksizką pasakymą tūjaus paaiszkįsiu.

Mes visi, gerai velyjantiejie Lietuvai ir dirbantiejie dėl jos pakėlimo, stengiamės 1) iszdirbti tarpu vientaucziu užsitikėjimą musu darbais ir 2) priversti svetimtauczius, idant apie Lietuvius turėtu gerą nūmonę ir gūdotu ju balsą.

Žmogus nusiszutinęs pirsztą verdaneziame vandenyje, neisztikės jau ir szaltam vandeniui ir pus ant jo; nusiszutinęs-gi kelis syk pagrecziui, ne norės jokio vandenio bandyti ir trauksis szalin.

Mirusiejie viens po kitam Auszra, Garsas, Niamuno Sargas, Szviesą, L. Balsas aizkei parodė Lietuviams, kokia tvirtybė lietuviszku laikraszciu ir kaip jais galima užsitikėti, ipacz da, kad nekurie isz ju pasiulgė su savo abonentais visai nepadorei. Nesistebiu, jaigu dabar sunku prikaltįti ką prie pasikvietimo lietuviszko laikraszcio, bet stobifsi, kad da atsiranda Lietuvei, kurie dđdasi prisikalbtįti.

Svetimtauceži-gi, matydami, kaip lietuviszki laikraszcei nyksta viens po kitam, visai trumpai pagyvenę, ką sako apie mus? O tai: kad Lietuvei bovįjasi laikraszceis, savo dvasiszku turtu, kaip maži vaikai žibuceis — pastvėrę viena, greit jįmi nusibosta ir numetę jieszko kito; kad Lietuvei ne turi po savim jokio tvirto pamato, joku tvirtu pažiuru; kad jie da nedaaugę, idant galėtu naudingai vartoti vaisius civilizacijos; kad su Lietuveis reikia elgtis ne taip kaip su žmonėmis dvasiszškai nunokuseis, tiktai kaipo su mažais iszdykuseis vaikais, kuriu balso priguli tada tikt klausyti, kada valgyt verkia.

Taip blogai su mumis gal ir ne butu, jaigu iszdavimu laikraszciu užsiimtu žmonės tinkantiejie tam darbui ir tikrai atsidavę Lietuvai. O kas užsiima pas mus (kalbu czia tikt apie laikraszcius, iszleidžiamus Europoje)? Arba žmonės, kurie iszleidžiant laikraszti ir mylint tėvynę tikise daug užpelnyti — na, o kada pelno nėra ir reikia pridėti savo skatiką, tai velnias grėbia ir meilę tėvynės ir laikraszti; arba žmonės ir geru noru, bet visai ne tikę nei buti rėdiku, nei vediku visu laikraszcio reikalu — žinoma, laikraszti, be jokio rėdo, atszaldina skaitytojus ir sądarbinikus ir gals ant galo turi pražuti.

Deltogi, jaigu norime atsigriebti, turime labai saugotis ir taip elgtis, idant ateitėje jau nei vienam lietuviszkam laikraszciui ne prireiktu užgiedoti requiem. O ar iszsisaugosime?

Taigi mat kad ne! geduliu giesmę užgiedosime gal ir ne viena. Isz penkiu laikraszciu, kuriūs turėsime po Nauju metu, didesnė pusė neilgai tebegyves; jaigu ju ne pražudys augszcziaus iszlukstėtos priezastys, tai tikrai pražudys stoka sądarbiniku. Dėl dviejų laikraszciu, iszleidžiamu vienos rėdystės, sunku sugandyti ganėtiną skaitliū tam tikru sądarbiniku, na o isz kur ju ims penki laikraszcei? Už keliu metu gal atsirasti ir labai daug darbiniku, bet sziaudien da nėra daug ju. Jaigu vieni laikraszcei ketina maitītis trupineis nukrituseis nū skobnios kitu, tai taipgi ne bus nieko gero: arba turės buti tankei alkanais ir neilgai pagyvens, arba prisikimsz tokioms įvairybėmis, kad ne galės sužlėbezioti ju ir taipgi turės mirti. Be myrio laikraszcio t. y. be padidinimo neužitikėjimo musu darbams, be nugramzdinimo da giliaus musu garbės akyse svetimtaucziu szifimi žygiu vis vien ne apseisime. Tai mano tokia nūmonė ir asz tikt už ją atsakau.

Ar pamislyjo apie szitą viską iszdūtojai nauju laikraszciu? ar visi yra persitikrinę, kad imasi už darbo su tikru atsidavimu ir pritinkančiomis pajiegomis, o ne taip sau ant „žut ar but“? Apie tai drucei reikia pamislyti ir

daug geriaus ir padoriaus išsyrk atsisakyti nū savo užmanymo, ne kaip paskui padaryti gėda Lietuvai.

Kiekvienas gali sau bovytis dalykais, kureis daugiū daugiausei pažeistu savę patį, vienog sunkē kaltē bovytis tokeis dalykais, kureis galima nuskrausti visą draugiją!

Q. D. ir K.

Influenza.

Prie daugumo nelaimiu, sloginancziū ir taip jau suspaustą sunkiomis išlygomis gyvenimo žmoniją, reikia priskirti ligū epidemijas, kurios kartais ją atlanko. Czionai ketinu nors pavirszutiniszkaį supažįti skaitytojus su priežastimis, žymeis ir gydymu ligos vadinamos „influenza“, kuri dabar, prasidėjus Konstantinopolije, trumpame laike perbėgo beveik visą Europą. Epidemijos augszcziaus paminėtos ligos pasikėlusios ir pasiplatinusios suvis nelauktinai lygei umame laike ir prapūla; tankiausei jos traukiasi nū 4 iki 6 nedėliū; bet atsitinka epidemijos tęsancziuosios ir 8—10 mėnesiu.

Greiciausei apserga influenza žmonės suaugę; sykiū jau persirgusį antrą kartą labai retai ji atlanko. Išsiplatinimo budas influenzos iksziol tikrai yra nežinomas; daugumas vienog daktaru spėją, buk ji pereina nū vieno žmogaus ant kito.

Stebetinas tai dalykas, kad su epidemija influenzos tankei supūla ir epidemijos kitu limpancziuju ligū, kaip tai: tymu, raupliu, drugio ir t. t.; tapo užtėmyta, kad neretai, atsiradus influenzai augszcziaus privestos ligos susimazįdavo arba suvis išnykdavo.

Sziądieniszkas mokslo padėjimas ne gali tikrai pasakyti, kokia yra priežastis influenzos; vienog, pagal jos panaszumą ant kitu limpancziuju ligū, reikia daleisti, kad ją išszaukia mikroorganizmai; tikt niekam iksziol da nepasisekē datirti formos ju, gyvasties išlygu, ugio ir išsiplatinimo budo.

Tankiausei influenza užpūla žmogū iš netycziu, recziaus, jau kelias dienas priesz tam žmogus apsilpsta, atsiranda miego noras, galvos skundėjimas ir sunkumas, kojas ir rankas pradēda bjaurai sukti, kuno sziluma augsztyn paszoka. Ligonis tankiausei skundžiasi ant kaktos skaudėjimo, recziaus — pakauszio. Toliaus, išz akiu pradēda bēgti aszaros, žmogus ne gali žiūrėti ant szviesos, užkyma, atsiranda kosulys, labai kankinantis ligonius. Žlėbezziujimo kelei taipogi yra užimti liga: liežuvis apklotas, kvapas labai bjaurus, nenoras valgio, atsirugimas, vėmimas, tankiausei viduriu užkietėjimas. Kaip kada ligonis po 2—6 dienu pasveiksta, o kitą kartą liga traukiasi ilgiaus; beveik visados vienog žmogus tampa per ilgą laiką labai apsilpnjtu.

Jaigu dėl žmoniū vidutinio amžiaus influenza yra beveik ir suvis nepaojinga nės retai nū jos prisieina mirti, tai jau senukus tankei veda į kapus.

Gydymas ligos yra suvis simptomatiszkas. Apsirgus tūjaus reikia atsigulti į lovą ir valgyti tikt lengvus valgius; gerai taipogi kaip kada išzgerti apszcezei sziltos arbatos su araku ir citrina, idant iszsmusztu prakaitą. Ką apie įpatingus vaistus vartojamus dėl influenzos gydimo tai iszpūla czionai primįti apie chininą, anti-pyriną ir salolį, vienog paskyriną ju kiekviename atsitikime tepriguli daktarui nuspręsti.

R.

Isz visur.

Kiek Lietuvaitės ir Žemaitės yra pagirtinos ir zinomos svietui isz savo gero ir dailio apsiėjimo —

kuniszko padorumo, labjausei Žemaitės, kurios tikrai ir vertai uždirdo dėl savo prigimto kraszto vardą szventos Žemaicziū žemės, — tiek didžiū miestu — it visur — gyventojus nesza nutartę paleistuvingu, lengviu ant užgintos ir uždraustos meilės, klaviu ir pakabiu ant tarnausenos Laumei, įpatingai musu dienu paryžiszskės; bet vargu galima ant szitokio galutingu irgi neatbutingo nusprendžio sustoti be priesztaravimo. Nėra saulės be taszku ir jūdalu, nėra neprakypusiu ir tarp Lietuvaicziū su Žemaitėmis, kaip nėra galima daugiū isz mieszczioniszkiū žmoniū nepapeikti, labjausei paryžiszkiū; bet purvą mesti ant visu vargu drįs ir kas? Apie kuniszką padorumą kiek vienos isztekancziuos už vyro mergaitės kūgeriausei tegal, žinomas daigtas, spręsti vyras jaunos žmonos, bet kur nekur ir kada nekada apie szitą skarbą ir prangmenį graziuosios ir dailiosios jaunūmenės sprendžia net rinktinės komisijos. Tokį atsitikimą mes randame Paryžiuje, kur rodosi kūsunkiausei butu nutartoms iszkalno mergaitėms pasirodyti ir stoti ant apžiuros. Nelabai senei Paryžiuje p. Barbet Batifol'ienė, kaip anūse metūse Montions, pavedė miestui nemažą turtą, iszneszantį ant metu 20000 fr. nūszimezu, su ta įtarczia, idant isz nūszimeziū kas metas tie 20000 fr. butu atidūdami į kraitį dviem neprasikrypusioms ir nūsilaikiusioms padorume vargdinėms siuvėjoms. Norincziog-i gauti žadētą kraitį tur pacziuos atsiskelbti. Ir szit tokiu laukiancziu ir geidžiancziu apskelbto kraiczio szį pirmą metą atsiliepē ant sykio 250. Visos stoji ant apžiuros į komisiją, kurią sudėjo vyriausi perdėtinei Paryžiaus, ju pacziuos ir keletas daktaru. Visos be mažiausios persargos liko pripažitos už iszplildanczias įtartį ponios Batifol'ienės dėl gausenos kraiczio, bet — žinoma — komisiją tegalēdama apsisototi ant dvieju, turėjo isz ju iszrinkt dvi — kūjstabajausias, ir liko tokiu budu iszrinktos dvi seseris — dvynai Delarote. O kiek dar to paties skyriaus mergaicziū — siuvėju užsitraukē nestojusiu ant apžiuros dėlto tikt jogei ju neda-leido skelbtis pats ju drovumas, prigimtas gėdingumas!?. Tas atsitikimas dėl musu tūmi darosi jau įpatingesniu, kad tasai atsitiko Paryžiuje, kur taip sunku žmogui įsikabinti jeib ir į kokią vietą, į kokiū uždarbį, kur tiek daug svieto, vis laukianczio vietu sav. Pagal naujai mums padūdamos statistikos Paryžiuje yra 400,000 gyvu galvu jieszkcancziū ir laukiancziu, kur ir kaip prisitaikinti, idant tikt kasnį dūnos nusitverti, jau nerokūjant žinoma, tu įvairiu amatnīku, rankpelniū žmoniū, palikusiu dabar be uždarbės ir dūnos, kurie buvo mynėmis susitrukē į miestą laike parodos ir jos iszrėdysenos. Ir kaip juk lengva prakrypti kitai vargszei mergaitei kuniszkame padorume, kur į profekturą policijos ant 299 vietu randasi jieszkcancziū ju 24852; ant 88 vietu prie tabako padalinimo stoji geidžiancziu 2622; į ligogulinę Paslaugą praszēs 250; 17 vietu dėl užsimancziū Lombardūse sutraukē norincziū ju 2464, o vietos mokįtoju jieszkojo 18000! Kiek tad begalingai sukeltas skaitlius geidžiancziu ir norincziū įsitrinti Parycziuje į bureau'us ir ministerijas. Gerosios vietos, žinomas dalykas, czia, kaip ir visur kitur, kliuva į rankas iszrinktūju, žinomūju ir laimingūju ... —

— Dėl musu ir be to jau pragarsusio XIX amž. turbūt ant kiekvienos dienos jo vis dar pritekės ir nauju iszradiniū ir nauju pramislū — projektu. Dėl Francuzu pp. Vieille, ir Sarrau iszranda beduminį paraką, kū tikt pasirodžius mažkalibrinioms francuziszkozoms Leblio szaudyklėms, kursai sprogtai ir be dūmo ir be trenksmo; tie patys vyrai pritaiso tą gerą ir prie apgultiniū didžiausiu kanuliū, — ir tūjaus tarp Vokiecziū gema mislis daeiti siulą paslapties tu vyrū arba net ir nauji

sav susukti. Ne pavykus papirkti vyrus iszradėjus, tarp vokiecziu stojasi Weteren's ir Nobel'is kurie kiek viens iszranda savotiszka beduminį sprogminį; viena tikt nelaimė, nėra jis tiek geras ir naudingas, bijosi drėgmės, trinsenos ir szalcio. Ne spėja tokiu budu užginti ir iszaugti vienas projektas kaip, žiurėk, be kilstas ir kitas. —

— Ar mažai tad drąsus szitoks projektas, kurs tiek jau gavo pasklysti po įvairius laikraszczius. Edward Watkin, prigirstas geležinkelinis karalius, keta pravesti *geležinkeli isz Irlandijos į Indiją!* Savo keta la jis szitaip apokūja pastatyti ant koju: reikia pagal jo pasikasti po kanalu la Monche, pratraukti tenai urvą, ir tūmi jau iszvesti geležinkeli; prie to suriszti Szkociją ir Irlandiją tarp savęs tiltu. — Cantire ir Head viens nū antro per jurę tėra tikt atstu 10—11 angliszku myliu. Tą padarius ir suriszus geležinkeleis galima jau bus važiuoti nū Londonderry iki Gibraltaro, o czia ant didžio garlaivio galima su maszyna ir vagonais persikelti iki Centos arba Tanagero, o czia vėl tikt bereikia pakraszczeis Afrikos pravesti geležinkelius ik Egipto per tiltą ant Suezokanalo iki Kurachee, kur jau riszasi keliai į Indiją. Pagal Watkino iszrokavimą te bus vos 12 dienu reikalinga ant pervaziūsenos isz Irlandijos į Indiją, o isz Amėrikos 17 dienu, nės pagal jo reikia dar pridėti 5 dienas, idant butu galima isz Amėrikos pakliuti į Irlandiją. Szirdingai galima nulinkėti, idant szis užmonis Wotkino įvyktu, nės nauda isz jo matoma ir be galinė. Toks kelias rasint ne vienam prisireiktu ir tokei bėdai atsitikus, kaip antai dabar Bagdade, kur užsisplėtė cholera. Daug kas iszgyvuju norėtu bėgti ir gelbėtis nū matomo myrio dalgio, bet žmonės ir ne be iszmano ir ne be tur kur. —

— Kreipus akį į rusiszka dirvą, įstabiū man rodosi ir ne apleistinu daigtu žinia apie pelną skarbo už iszgeremus per dvejus prieszpaskutinius metus, taip vadinamus „szildanczius gėralus“. Ant 111,5 milijonu Rusijoje už 1888 metus gyventoju surinkta už arielką pamokesnio į skarbą 264,9 milijonus, kas ant kiekvienos galvos iszskrinta po 2r. 38 kap; o 87-tūse metųse, kada žmoniū skaitėsi 109,8 milijonai, pamokesnio į skarbą įėjo taipogi už arielką 257,5 milijonai, pagal kurią ant žmogaus iszeina po 2 r. 35 kap. Matome, jogei pamokesnis už vieną arielką ugeria metams praslinkus, o ar auga uždarbis žmoniū?...
Dagis.

Isz sziaurinės Amerikos.

Visus devynius numerius „Varpo“ apturėjęs, su atydžia skaitydams jieszkojau, ar nerasiu užgavimu saužinės ir tikėjimo dalykūse. Perskaitęs su džiaugsmu tariu: acziū Dievui! ir broliams, besirupinancziams apie apszvaistą ir prikėlimą savo tėvynės isz taip ilgo ir smarkaus miego tautiszko. Berots radau ginezyjimū už patalpinimą „Varpe“ blogu darbu kunjgo Castro Rodriguez. Bet czia Amėrikoje apie jį buvo visūse katalikiszkdūse laikraszcziūse, užtvirtintūse ir pavelytūse per vyskupus, patalpinta. Taigi tame dalyke ant „Varpo“ kožnas viens isz musu tikras Lietuvis ne turime pykti, bet mės kunjgai, budami dvasiszkame paszaukime, turime ant kožno žingsnio saugotiesi nevien piktu darbu, bet ir su menkiausiomis žmogystos klaidomis nepasirodyti, idant

žmonės isz to nepasipiktintu, užlaikant savo szirdyje ir atmintyje Vieszpaties Kristaus žodžius: Vos estis sal terrae. Quod si sal evanuerit, in quo salietur?

Pirm keliū mėnesiu pasirodė ir su musu broliū vienu Lietuviū, kun. Ant. Varnagiriū blogi darbai, o vyskupas aiszkei apie tai dažinojės atėmė jam kunjgiszka valdžią. Apie szitą atsitikimą nevien angliszkdūse ir lenkiszkdūse laikraszcziūse buvo apgarsinta po kelis syk, bet ir lietuviszkoje „Vienybėje“ buvo kđaiszkiausei kun. Varn. darbai iszdėti kiek sykiu.

Juk ir apie buvusio apaształo Judosziaus piktus darbus skaitome Raszte Szventame. Taigi jaigu Žmogus kokio jis nebuk lūmo su savo blogais darbais pasirodo kokioje vietoje tarpe daugelio žmoniū, man ding, kad nevien nėra nūdėmės apie tai garsinti, bet yra reikalingu ir naudingu daigtu apreikszi ir kitiems, jog toksai pasielgimas yra nekrikszczioniszkas ir nežmoniszkas. Užtadgi mes kunjgai „Varpą“ kaipo laikrasztį, nekludantį ir neužgaunantį saužinės ir tikėjimo dalykus, turime jį szelpti rasztais ir pinigais irgi jį platinti tarpo žmoniū. Asz, kad neparodyti savo meilę dėl tėvynės tiktai žodžiūse, prisiuneziū pinigū ant tautiszku reikalū „Varpui“ szimtą—100 pruszku markiu.

Amėrikoje iszeina kas nedelę du laikraszcziū: „Vienybė“, ir „Saulė“, bet ju kalba yra sudarkyta ir be jokios gramatikos, užtad ezioninei mokītesni Lietuvei nenori ju skaityti. Acziū Dievui! jau „Vienybės“ kalba pradeda taisytiesi o su Naujais Metais persikels į sziek tiek raszliaviszka ir gramatikiszka. Apie „Saulės“ kalbą tai nėra ką ir sznekėti, nės praeitame N 20 apsigarsino patsai iszdavėjas ir redytojas, jog jis „Varpo“ kalbos nesuprantas. Juk ir „Varpo“ kalba dar visiszkai nėra gryna, vienog iszdavėjas „Saulės“ nesupranta jos, tai kagi daugiaus galima norėti nū jo žmoniū apszvietime, nės jis apie lietuviszka kalbą ir menkiausio supratimo neturi. Kas trokszta ką apszviesti kokiam nebuk dalyke, tas pirmiausei patsai tame dalyke turi gerai apszziesti, apie kurį dalyką „Saulės“ iszdūtojas gali gerai suprasti N. 50 „Vienybės“ isz paaiszkinimo p. Andriaus T., kurs tame dalyke nemierūtai turi geresnį supratimą už „Saulės“ iszdūtoją.

Labai gailu ir visiems Lietuviams koktu, jog nekurie musu tautos vyrai griebesi už darbo, kurio nesupranta. Žinoma, kožna pradžia yra sunki, bet pasitikime, jog su laiku ir „Saulė“ savo tamsius ir apsiniukusius spindulus perkeis į aiszkius ir grynus tautos apszvietime.

Prisiuneziū ir savo adresą dėl patalpinimo „Varpe“, idant mano draugai žinotu kame asz dabar gyvenu ir reikale galėtu manę rasti.

Kunjgas A. Burba.

Adresas:
Rev. A. Burba
M. 1053.
Plymouth Luzerne Co- Pa.
North America.

Korespondencijos.

Isz Pilviszkiu. Pilviszkei -- nedidelis miestelis, ko ne kiekvienam Zanavykui ir dauge-liui Kapsu pažįstamas. Kaip visūse Lietuvos miesteliūse, Pilviszkiūse taipgi knibžda, kaip skruz-dėlės, Žydai. Ulyczios nebrukūtos; užtai pava-saryje ir rudens laike, taipgi vasarą kaip tan-kei lyją, buva toks baisus purvynas, kad ne tikt pereiti negali kaip kur per ulyczią, bet ir važū-tam kitąsyk sunku iszklampoti. Kad tikt uly-czios butu platesnes, tai pėkszczias žmogus turētu samdyti, kaip Berdyceve, kokį nors drutą Iekų arba Mauszių, kad ant pečių užsidejės per-nesztu isz vienos pusės ulyczios į kitą. Du me-tai atgal gyventojų namai taipgi buvo panaszus ant ulycziu; isz lauko apgriuvę ir apiplysę, viduje purvai ir smarvė. Bet sžtai vieną vasaros rytą, kada Jerozolimos vargdieni, nusidirbę nedėlios dieną prie szėpos karczemose arba kromeliūse, bevaiszydami bobutes dropu ant cukraus už gerą giszeftą, dar barzdas iszputę gardžei miegojo. Pilviszkiūs atsilankė dikta ugnelė. Dvi treczios dalys miestelio sudegė. Nelaimė, sakytum, baisi; galėjai mislyti, kad daug szejnyu iszsiskirstys po aplinkinius ir tolymus krasztus padegėliauti ir padegėliaus penkesdeszimts metu. Bet ne taip atsitiko. Vieniems metams praslinkus, Pil-viszkei kaip buvo, taip ir bebuva, tiktai visai kitokie. Namai nauji ir daug gražesni, pastatė heliotiką visai neprastą: dikti, ruimingi; vis tai karcziamos. Žmonės gali mylėtis žemai, o kam patinka, tai ir augsztai, kad kiti nematytu. O ką daugiau, tai viskas pasiliko taip, kaip ir buvo: toks jau neiszklampomas purvynas: tokie jau pei-sūczei ir barzdoezei gurinėja po ulyczias, ranko-mis skėtriūdami ir patyka sznabždėdami arba garsei rarādami apie savo kasdieninius reikalus; tokios jau susivėlusios Žydelkaitės subatos dieną traukia pulkeleis už miesto ir majofis niuniūja. Taigi po sudegimui Pilviszkiu gyventojai nenusi-galavo; jie, rodosi, dar turtingesni ir gražiaus gyvena, nekaip pirma, jei pažiūrėsime, kokiūse namūse ir kaip gyvena. Kad taip greitai atsi-griebė mistelis po ugnei, tik treczią dalį jo pa-likusei, tai visai ne dyvai butu, jei žmogus isz kaimo, mažai pažįstantis Pilviszkiu gyventojus, paklaustu: kodėl taip greitai ant vietos sudegusiu iszdygo nauji, gražus namai? Kodėl taip greitai atsigriebė tie, kaip abelnai vadina, skarmalei ka daugiausei cibuliu ir silkia mintą? Bet gana trumpą valandėlę pamislyti, kad nereiktu stebė-

tis. Isz ko paeina turtas tu iszsiskirszciusiu po visą svieta? Jehovos iszpažintoju, ką per dienas mina kojas, suka galvą, pakauszį kasydami? Jie nei are, nei sėja, nei pjauja, nei valo; jiems mažai terupi, bus ar ne bus lytaus, užderės ar ne, ja-vai. Vieną rupestį tikt te pažįsta: kur geriaus ką pirkti, arba kaip daugiau pelnyti. Pelno-gi la-bai daug Lietuvoje. Savo rankose turi jie visą prekystą. Kur tikt žmogui reikia ką pardūti, prekys Žydas; dagi tarp pacziau ukininku, kaip viens nū kito ką perka, tankei įsimaiszo Žydas; jisai suveda jūs, sutaiko, ir žinoma, isz to turi pelną. Užtai suprantamas daigtas, kodėl Žydai pas mus turtingi ir kodėl, isztikus kokei nors ne-laimei, neilgai trukus atsigriebia. Viena, turė-dami savo rankose visą prekystą, visada greitai gali susitarti tarp savęs nemokėti už perkamus daigtus tiek, kiek galētu pagal tai, kaip eina prekysta visam svieta; antra-gi jū mažiaus pre-kiu, jū daugiau pelno, nės tie, ką turi pardūti, priversti beveik siulyti prekiams, kad pirktu; o kaip siulo, tai, žinoma, prekys kratosi, nenori iszsykio pirkti ir tūmi priverczia žmogų pigiaus pardūti. Toks padėjimas dalyku ne taip labai iszsismusza į virszų ir ne taip skaudžei užgauna ekonomiszką gyvenimą ukininku, kada prekysta eina gerai, labjausei kada daug daigtu reikalauja užrubežyje. Žydai tada laksto po kaimus, kad tikt gautu pirkti, kur ką uždžia, ir ne blogai moka, nės tai daleidžia augsztai pakeltos prekas pardaviniau ant tarpgentiszkos rinkos. Bet visai kitaip viskas eina, kaip tikt užstoja sunkesni laikai, ekonomiszku krizisu, pėriodiszkai užpilan-cziu Europos ukę, paremtą ant padalinimo kapi-talo ir darbo tarp dviejų draugijos lūmu. Įpa-tybė tokiu laiku ukės ta, kad norincziu pardūti padarinius savo darbo yra daug, o norincziu ir galincziu jūs pirkti mažai. Per tai pardaviniau prekas nupūla ir isz visu kampu girdi dejūjant ir skundžiantės, kad sunku gyventi, nėra isz ko pinigų padaryti. Ir tokius skundus neretai gali iszgirsti szią gadyne, nės dar nepasibaigė sun-kus krizisas, sloginantis Europos ukę jau kleio-lika metų. Musu ukininkai taipgi keli metai jau, kaip kenezia nū visatinio kriziso; žemė atpigo ir nieks beveik neperka, javai visai nupūlė, ukinin-kams sunku gyventi. Ir isz tiesos sunku ir dagi sunkiaus jiems, ne kaip turētu buti pagal szios gadynės padėjimą ukės visame svieta. Sunkiaus, sakau, dėlto, kad musu kraszte labai placzei ap-sigyveno blėdingi, nereikalingi parazitai prekei, Žydai. Laikydami savo rankose visą prekystą, jie padeda į savo kiszenių visą tą pelną, kurį ukininkai patys galētu turėti, jaigu vaisius savo darbo, ar tai javus, ar tai kitokius daigtus par-davinētu tiesiog tiems, kuriems Žydai, nū žmoniu nupirkę, pristato. Dėlto ukininkai turi daryti tarp savęs draugystes, kurios per savo agentus

galētu rinkti žinias, kur kokių daigtų reikia ir tiesiog tenai jį pristatyti. Tokiu būdu Žydai, prekei, būtų visai nereikalingi, ir ukininkų pelnas pasididintų ant tiek kiek dabar paima iš savo kiszenių Žydai; pertai ukininkai nors truputį išsiliūštų dėl ekonomizkos prigulmės dėl Žydu, kokioje dabar yra. Sakau „truputį išsiliūštų“, dėlto, kad pilnas nusikratymas parazitų, gerencijų žmogaus kraują, dar daug darbo reikalauja kitose dalyse gyvenimo. Taip kiekvienas žino, kad daug ukininkų pabaigia gyventi dėlto, kad prireikus pinigų negali jų gauti iš kur kitur, kaip tik dėl Žydu; Žydas-gi nūšimezeis atima kitą tiek, kiek paskolino. Naudodamas iš tokios paskolės, žmogus kaip tik įstengia užmokėti nūšimezius, o kaip kada ir tu negali užmokėti; apie skolą-gi jau nėra ką ir šnekėti. Ant galo pagališ Žydas geradėjas, pagelbėjas žmogų sunkioje valandoje, pavirsta į tikrą jo priešą, negaudamas skolos, varo jį iš namu, atima visą jo turimą ir tas, kuris vakar buvo gal geru ukininku, dirbo prakaituodamas, šiandien turi apiešti savo vietą geradėjui, cziubencziui jo kraują, ir eiti į svieta, krepšį ant pečių užsikabinęs. Užtai šiandien gali sutikti daug ukininkų Žydu, visai neblogai gyvenančių. Važiūjant iš Pilviszkiu paszeszupiu ant Szunsku szale kelio yra keli ukininkai Žydai, kurie dagi patys ir lauko darbus dirba; musu kraszte tai retai atsitinka. Bet vis tai nieko; yra visai kitokiu atsitikimu. Ne viens gal stebėtis, jei aš pasakysiu, kad musu kraszte atsiranda jau lordai žemturezei, ir vis Žydai. Taigi viens lordas jau yra Pilviszkiūse; jis turi labai daug namu, kuriūs arba nupirko, arba gavo, išvaręs ukininkus, kuriems buvo paskolinęs pinigų. Uke jisai neužsiima; vienintelis jo darbas — šinkūti ir provotis; prie to jis galėtų dar pildyti pareigas gubernatoriaus, kurio kandidatura dar neužimta Pilviszkiūse, nepersenei mirus gilios senatvės sulaukusiam B.; bet, nelaimė, patys Žydai jo nekenczia. Kad toliaus nesiveistų tokie lordai ir kad ukininkų namai neitų į rankas vaiku Maižiesziaus, valdanczių savo gyvenimą vienu tiktai principu pavergti goju, reikia įtaisyti pigu ir kiekvienam prieinamą kreditą. Geriausia būtų, kad ukininkai keliu kaimu arba gminos darytu tarp savęs draugystes, kurios galėtų gelbėti prireikus savo sąnarius pinigais, surinktais iš sąnarių įnaszių ir paskoliu, užtrauktu pacziuos draugystės dėl žmonių, turinczių pinigų ir norinczių jį paskolinti, kad iš to turėti pelną. Vienog, nors šitokia forma kredito yra geriausia, musu kraszte ji negali dar prilygti, nes musu ukininkai jos visai nežino ir, kas svarbiausia, ji galima tiktai tenai, kur tarp žmonių išsidirbęs jau didelis solidarizskumas, kur žmonės pripratę dirbti ant savo naudos išvien; šitokių-gi įpatybių nedaug galėtume rasti tarp musu uki-

ninku. Užtai norint išnaikinti eksploataciją ukininkų dalyke kredito, reikia įjieszkoti kitokio kelio. Kelia tą lengva rasti, nes jisai jau šiek tiek pramintas musu kraszte. Aš czia turiu ant mislies gminu kasas, kurios jau yra nekuriose gminose Lietuvoje; jos, man rodosi, ir galėtų iš pradzių užstoti geresnią formą kredito. Tiktai gaila, kad musu žmones kaip kitūse dalykūse kur reikia vienybės ir supratimo visūmenizsku reikalų, taip ir šzitame mažai rupinasi apie savo naudą. Tai parodo, kad kasos, kur jos yra, labai blogai pildo savo užduktę. Dėl stokos prieziuros ir supratimo, kad žmonių gyvenimą turi valdyti teisingumas ir visūmenizskas reikalas, sąnarei komitetu kasu dasileidžia visokių neteisybių, per ką kreditas tankei atsieina nepigiaus, kaip dėl Žydu. Taipgi nesupratimas savo reikalų gali išzteisinti ir tai, kad tokiu kasu neįsitaiso tenai, kur gali, turėdami atliekamų pinigų, dykai gulinczių vaitu kanceliarijose. Taigi, kada Bliuviszkiūse, Grizskabudzio gminos, buvo pakeltas klausymas apie įtaisymą kasos pagelbos ir padėjimo pinigų, daugumas šnekėjo, kad tokia kasa visai nereikalinga. Tarp kitu priezaszezia to buvo czia, ne pro šalį pasakyti, ir neužtikėjimas tiems kurių būtų išrinkti prieziurėtojais kasos, nes kalbėjo, pinigai gali kas žin kur dingti. Tai kaip bloga praktika kitu kasu trukdo platinimąsi ju ir sykiu palengvinimą ekonomizsko gyvenimo musu ukininkų; lengvesnis-gi jis nebus, kolaik nebus pigaus ir išzmingo įtaisyto kredito, stoka kurio verczia žmones įjieszkoti pagelbos pas Žydu, visokiomis neteisybėmis išigriebusius į didelius kapitalus ir iki paskutiniui laszeliui cziubenczių žmonių kraują.

Grudžio 23 dieną 1889 m. M. Joniszkis

Isz Amėrikos. Lietuvių mokslo draugystė, Baltimore Md., U. S. of America. — Jau senai Baltimores Lietuvei turėjo mislį, kad reikia įkurti draugystę, kurios rupesezių būtų izdavinėti mokslizskas knigas lietuviszkoje kalboje. 22 d. Grudžio 1889 m. susirinkę į „Harugari Hall“ nors nedaugelis Lietuvių uždėjo pamatą tokei draugystei ir priėmė įstatus, kuriūs sutarė drauge su sąnariu pravardėmis atspausdinti kaipo apgarsinimą ant galo kožnos, kaszta draugystės izdūtosios knigos. Taipgi sutarė kalbinti Lietuvius ir kitur gyvenančius, Amėrikoje ar Europoje ar kitur, idant stotu į kruvą su mumis dėl nuveikimo taip Lietuvai naudingo bei reikalingo darbo. Berots turime daug visokių draugysezių lietuviszku Amėrikoje bet dėl mokslo platinimo iktūlaik neturėjome, už tai ir tikiame, jog mes nei vienai draugystei nepareisime į kelia; nors iš kitos pusės suprantame, jog tulas musu brolis, nesuprasdamas musu mie-riū, ir pasijūks iš musu, labjausei nurodydamas

ant draugystės turtu menkumo. Bet mes ezion kožnam primename, kad knižas spausdinsime ne Amėrikoje, kur spauda labai brangi yra, bet Europoje kur Suv. Valstiju doleris turi dvigubą vertę, taip kad mės, ezion su menka suma nieko negalėdaami pradėti, galime daug gero atlikti dėl lietuvystės pakėlimo spausdindami rasztus Prūsėse. Prieg tam musu draugystė sutarė pareikalausti nū kasieriaus susivienyjimo Szenandoryje Jono Mieldažio, idant likusioji kasa buvusiojo susivienyjimo Lietuviu įplauktu į skarbą „Lietuviu mokslo draugystės“ Baltimorije dėlto, kad mieris musu isz dalies sutinka su mieriu minėtojo susivienyjimo, kuris jau iszkriko, kas atsieina rankraszezius, kuriūs tikiamėsi spausdinti, tai tu lus jau turime pagatavitus (k. a. Fyziką Nėrio, Apie Vandeniū naudonę Szerno ir t. t.), o prieg tam pasitikiamo, jog Lietuvą mylintieji apszvietunai nesigailės mums ju priteikti; spausdinsime-gitiktai rasztus, kurie naudą galės daryti reikalūse apszvietimo musu tautos. Musu įstatai yra szitokie:

„Lietuviu mokslo draugystės“ Baltimorėje, Md., U. S. of. America, įstatai:

A. Jieszkinys draugystės yra platinti apszvietimą ir mokslą lietuviszkoje kalboje.

Savo jieszkinį draugystė pasieks spausdindama ir platindama szejp naudingas ir moksliszkas knižas prigimtoje kalboje.

B. Sąnareis draugystės gali buti vyriszkei ir moteriszkes, užmokantieji ant mėnesio po 1 dolerį mažiausei.

Norintysis draugystės sąnariu pastoti tesikreipia prie jeib ko isz vyriausybes. Jo priėmimą patvirtina draugystės vyriausybe ant arcziausios sneigos.

Visi sąnarei turi lygias tiesas.

Kiekvienas sąnarys gauna draugystės pinigais atspausdintu rasztu po vienas knižas.

Kiekvienas sąnarys turi jam pripūlantį užmokesnį neužvilkti. Neužmokantieji pagal vyriausybes sutarimą yra isz draugystės iszbraukiami.

Sąnarys isz draugystės iszstojantysis, tur apie tai vyriausybei dūti žinią — rasztu.

C. Susirinkimai. Per metus vieną kartą visatinis susirinkimas yra keliamas, ir tai po Nauju Metu tą nedėldienę; priepūlyje yra galima sukviesti visatinį susirinkimą kada reikiant.

Sąnariu susiėjimai atliekami per mėnesį vieną kartą.

Vyriausybes susiėjimai yra pagal reikalą sutariami.

Susirinkimu ir susiėjimu vieta yra vyriausybes paskiriama.

Visatiniame susirinkime draugyste a) iszsi-renka vyriausybe, b) perkrato metinį darbą pernykszczios vyriausybes, c) peržiuri padėli drau-

gystės turtu ir lobio, d) atlieka žygius reikaligus draugystės gyvenime.

D. Vyriausybe draugystės susideda isz perdėtinio ir jo vietininko, rasztininko, izdininko ir kningiaus.

Perdėtinis (arba jo vietininkas) yra vadovu draugystės: visatiniame susirinkime jis laiko metinį praneszimą.

Rasztininkas atlieka reikalingūsius draugystės raszymus, veda suraszą sąnariu ir rokundą pinigų.

Izdininkas priima pinigų isz valdo draugystės skarbą; atliekantieji pinigai arba pervirszio per 50 dor. pasideda į banką.

Kningius turi savo užžiurėjime draugystės kningyną ir jos rankius.

Du peržiurėtoju, iszrenkamu kas treczią mėnesį, perkrato pinigiszką ir turtiszką stovį draugystės.

E. Draugystės pinigai susideda a) isz mėnesiniu mokeszeiu, b) isz pardavimo rasztu ir c) isz įpatiszku dovanu.

Pinigai yra sunaudojami knigu spaudai bei ju platinimui pagal sutarimą draugystės vyriausybes.

Kiti įstatai. Sueigu sutarimams ir n'atė jusieji sąnarei pritaria.

Sutarimai nusidūda pagal daugumą balsu kaip sąnariu esancziu susirinkime taip ir vyriausybes.

Pasiraszome uždėjusieji draugystę: Simas Vencius, Jūzas Olevyeczia, Marcijonas Radavyeczia, Petras Kailus, Ignotas Bubelis, Vincas Baltulis, Jūzas Bitė, Alek. Milvydas, Jonas Stoczkus, Jonas Szlupas.

Priėmusi įstatus, „Lietuviu mokslo draugystė“ iszsirinko vyriausybe, susidedanczia szejp:

Perdėtinis: Jonas Szlupas 1921 Frederick Ave. Vietininkas perdėtinio: Ign. Bubelis, 6 Harison Str. Rasztininkas: Simas Vencius, 214 W. Camden Str. Izdininkas: Jonas Stoczkus, 6 Harison Str. Kningius: Marcijonas Radavyeczia, 512 East Str.

Tikiamėsi, jog Lietuvei neatmes musu darbu, kuriūs norš su menkomis spēkomis pasizadėjome atlikti vien tik trokszdami kulturiszko pasikėlimo lietuviszkosios tautos. Suminti ir paneikinti esame ant svieto nū kitu giminiu, o per darbus dėl apszvietimo galime įgyti netik pagarbę dėl lietuvystės, bet ir Lietuvą atkelti isz per ilgo ir nūalsaus miego. Apszvietimas-gi yra ir geriausias ginklas dėl iszvadavimo Lietuvos isz pancziu maskoliszku ir kitu prispaudėju. Dėlto kas eina už mokslą ir valnybę, tas tegul daugina musu draugystės pulkelį ne žodžeis, ale darbais ar turtiszkai! Draugystė, kaip vien ga-

lės, tū jau dūs į spaudą knigas, taip kad 1890 m. tikiamėsi įstengsę parupinti keletą knigu savo broliams. Tegyvūja Lietuva, augsztyn li etuvystė!

Vyriausybė „Lietuviu mokslo draugystės.“

Isz Paryzo. Paryzo Conseille municipal nusprendė: visus daigtus pono H. Rochefort pardūti, kureis jis buvo savo gyvenimą įsitaisęs vienūse namūse giraitėje „Bois de Boulogne“, dėl neužmokėjimo mokescziu už 6 mėnesius. Žinoma, apskūstas dėl kusinimo ir prisidėjimo ant pasikėlimo priesz valdžia, (?) jis vislab apleidęs iszkeliavo į svetimą žemę. Vėliaus augsztasis sudas jį prasudyjo ant deportatios į tvirtą tolymą vietą, drauge jį prasudyjo, kad jis netur tiesa neįjoki mokesťj priimti, kaip ir neįjoki mokesťj mokėti. Czionai yra susipainiojimas teisybės to dalyko ir isz tikro yra taip: pons H. Rochefort's mokėjo savo mokesťj 6 mėnesius pirma, bet budamas prasudytu ant apkalimo negal savo derybos toliaus atlikti; vėl jo prasudyjimas aiszkei isztaria, jog jam atmokėjimo tiesa yra užginta ir vislabs į nieką paversta. Gražiausia kvietka to viso yra, jog namai prie Paryzo miesto turtu priguli ir szitaip Paryzo miesto vyriausybė parsamdytoja tu namu yra, o ir gerai žino, jog vyriausybė Francuzijos Rochefort'ui mokėjimo tiesą atėme, ir jaigu jis butu ir norėjęs už tą laiką mokėti, tai pagal sudo atsudyjimą tikt negalėjo Paryzo miesto vyriausybei atmokėti mokesťj, ir toji dabar iszpardūda jo daigtus. Pagal prastu žmoniū supratimą tai vyriausybę turētu jam dar kiek pinigū sugražinti. Nereik buti advokatu idant teisybę iszpažinti, bet advokatu reiktu dėl užtrukdinimo tiesos iszpažinimo stropei procavoti.

Paryzas isz viso netur szimet tokį linksmą veidą kaip kitais metais szimū laiku, szita neapykantos politika per p. Constans įresta žmoniems, isztikro paskutinį iszsitikėjimą isz szirdies iszplėsze, kiek jis urėdininku pavarė, už tai, buk esą Boulanger'istai, na kagi jau, tai dabar ir republikoje reikės pagal valdžios valę mislyti ir jausti, o ką asz, tai žmones ar valdžia pinigūgus sudeda? Žmonės sudeda, o valdžia kaip viszta į visas szalis iszkrapszto, geriausius patį suėsdama. — O dėl to tai jos tiesa yra, žmones priversti taip ar kitaip dumoti, tai labai jūkingi daigtai, ale tai neyra teisybe? Ar tai valdžia nū žmoniū iszrinkta nū ju užmokėta ir ten pastatyta idant ji jiems į veidą isztiktu??

Oi Dieve kokie, kokie tai vargai! Constans liepia skirti deputiertus kurie pagal jo blogą muziką szoktu, vienog žmonės szian ir ten koki parinko, kurio tas asztrusis neteisingas klastorius nemėgo, tai jam, kad teisiūju vis mažumas tikt yra ir dėlto tie ponai saimo, padaro daugybę skirtu deputiertu „valide“ be tēmyjimo jo skyrėju, bele tiktai ju reikalams taip tinka, o prie to dar

jie szaukia „visūtinias skyrimas“ yra teisingiausiasis ir tiesiausias kelias, žmones pasirenka kaip jiems mėgsta, didžiausias skaitlius tvirtina veikalus, ale jei jus žinotumėte kiek tukstancziū valdžia iszmeta ant tu teisiū skyrimu, na taip, kad nrėdininkai kitais metais vis gaudavo dovanas ant naujo meto isz valdžios skarbo, o kad szio meto iszdavimai didesni kaip pernai, tai urėdininkai nei jokios dovanos ant szio naujo meto negaus, nės tie taip teisingi skyrimai esą taip smarkei valdžios krepszus isztusztinę, jog ant dovanu nieko neliko, o jei ir kas dar liko, tai tie didieji į savo beduginį įsikiszo. — Skundus jie taip nuramdo „majorite“, ale kur ji yra ta majorite? Asz noriu isz vieno Paryzo skyrimo apskritumo paveiksłą dūti: ant skyrimo įsiraszisiū buvo 18,000 nū to skaitliaus skyre 14,000; tas skaitlius pasidalino ant triju deputiertu taipo, 1) 8000 2) 5000, ir 3) 1000; pirmą deputiertą valdžia kaip netikrai iszrinkta atstume (invalidation); antrą deputiertą su 5000 balsu valdžia pripažino kaip skirta; matoma, jog 5000 nēra majorite nū 14,000. Nesmagu darosi apie tai bekalbant, kad tie žmones nors atvirai pasakytu: ak ar mums rup tiesa ir teisybe? Tai juk baikos! Vale kokia klasta mes ant augszto, galingo straipsnio. užsigauname ir ten užsilaikome, ar razbajyste ar vagyste, bele tik galingu iszsilaikyti, dėlto mus juk tikt kiekvienas garbins kol ten iszsilaikyti įstengsime.

Influenza jau ant 2 trezdaliū Paryzo gyventojū sirgo; prekyste ir remestai per tai daug nukenczia.

K. Verbunatis.

Isz Prusu Lietuvos. Pas mus vis kaip buvo taip ir tebēra, Lietuvei norins įmanytinai gerai gyvena, kaip kartais atperka žemes nū Vokiecziu ir turi geroką dalį kupeczystės savo rankosa, vienog pasidaro nesmagumas, kad kaip tiktai Lietuvis pragurbsta tai tikt girdi kad jau szneka vokiszka norins ir nemoka. Savo kalbą taipgi nekalba gerai isz priezasties iszkalu mokslo, kaip ir niekad os nepakėlimo lietuvestės klausymo. Sylos tikru Lietuvininku, kurie lietuviszkus reikalus taupoja ir sergi yra labai mažos, priegtam prisideda dar ir abejojimas, baime nū ponu streberiu, kaip kartais ir nū kunigo. Didei sunku, kad musu kunigija beveik nieko dėl musu szvento darbo nedirba, atpenez mus apszaukia per platinuojus kokio ten žmonyste iszkadingo mokslo, kaip kartais apszaukia buk mes tarp Luteriu nori katalikystę platinti ir todėl jie patys, taigi, pono konsistorialroto į abejojimą parvesti tikrai abejoja ir savę laiko per silpnais, idant galētu pagal savo norą valdytis ir todėl svyrinėja tai to tai vėl kito klausydami. Dvarai, kurie vokiszkas ponystes tur, tai baisiausios vietos su vokitinimo musu kraszto. Pons nemokancziū vokiszka rustą veidą padaręs priszauk: sprechen

sie deutsch! Tada tai biednasis, matydamas jog ponas ant jo pyksta, nežino nei ką pradėti. o tokio vaikai tai jau turės būti Vokieczais; kumecziu vaikai niekadus jau kaip tikt iszkalos prasidėjo Prusijoje, kitaip nebuvo mokinami kaip tikt vokiszcai, nors visi kumeczei yra Lietuvinkai, ir buvo jau nū labai senu czėsu. Regimai, kad tokie dvarai tai baisiausia vieta dėl naikinimo lietuvizkosios gentės, ir todėl, turētu ant to dabojama buti, idant tokius dvarus isznaikinti. Bet pirm visko reikia gentės ir gentystės klausymą tarpe Lietuvinku pakelti; apie tai turētu visa įtelgencija pasirupinti idant pastovincę valnybę pasinaudoti kol dar czėsas tebėra, kaip veik toksai žokanas padarytas bus, kaip maskolijo kad yra, tai bus gloda visos Prusu Lietuvos, o pakraszczius Lietuvos reikia daugiau ginti nū isznykimo negu patį vidurį, kuris niekad negal isznykti. Taipgi reikia Prusu Lietuvinkams geru knįgu parupinti ir tikt visai iszpalengvo jūš prie susipratimo „kas savo kad reik ginti“ pripratinti. Žinoma, kad be didelio procios tas nenusidūs, bet sziaudien jau tikt vis kitaip iszrodo, kaip kad buvo pirm deszimt metu, nors szaukia nekurie samdyti szaukikai, jau, jau nyksta Lietuvinkai, bet ant dyvu tik vis kitaip darosi. Pirm czėsu, kol daugiaus Lietuvinku buvo, pakako ant sudžios keliu tiktai tulkū, bet sziaudien beveik visi sudo rasztininkai tur mokėti lietuvizkai ir jei nemoka, tai ne priima į tokį urėdą, kas czion per mislis? Kiekvienas rėkia, kad po 20 metu nebus nei vieno Lietuvinko, o priima daugybes jaunu vyru prie tulkavimo urėdo, kuriu kiekvienas mažiaus dar keturesdeszimt metu pateks. Nei mislyjus mislyjus negali tu painiu iszmislyti, kodėl taip? Szaukikai rėkia kad dar tik kelius metelius ir jau bus gana visai lietuvystei, o czion pati augsztoji sudžia visai kitokios nūmonės kaip pons „Pracepteris“ (Mokįtojis), katram czion tikėti?

Ateisenti metą žada pradėti budavoti geležinkeli nū Tilžės per Ragainę ant link Pilkalnio ir Stalupėnu. Tas kelias turės naudą ir dėl musu, nės artesniu keliu atsieksme Tilžę, Ragainę ir Pilkalni bei Stalupėnus, taipgi ir darbas daug naudos į pati krasztą atgabens, nės darbininkai dirbant ir gerai czėrauja, iszko visi valgomi produktai szio kraszto jū pabringsta, ir naudą traukia visas lūmas gyventojū.

Žemesniu iszkalu mokintojai szio kraszto praszė valdžios, idant ju algos butu padidintos, isz ko valdžia ant ju parukszto ir todėl paslaptinis rotas ponas Sch. aplankydamas Ra. seminarije seminaristus pakraupe, kad jie neturi kaip ju senesniejei draugai ant didžios algos bei svietizkos bagotystes žiurėti, iszguldydams jiems, kad jie esą žemės druska ir aname amže per savo darbus pasilyginsia szventiems aniolams.

Nei vienas netikėtu, kaip tokiosa rytprusu seminarijosa apverczia žmogu, jog tokio seminaristo supratimas apie viską kitoks, kaip kito žmogaus. Tokie potam ir perkreipta savo nūmone tarpe žmoniū platina; taip iszgirta pedagogika, netur tos brangios verczios kaip garsinama tampa.

Musu mokintojai norins ir Lietuvinkai, tacziau tik didžiausei naikintojei lietuvystės yra, ir jūse vis didžiausias abejojimas randasi, tikrai dėlto, jog jiems visas vyrizskumas yra isz galvos iszvarytas, jie bijo rusto tyroniszko veido ir nū visko iszsigasta; bet dabar randasi jau supratimas ir tarp mokintoju.

Nū nauju metu pasirodo naujas laikrasztis dėl Prusu Lietuvinku, vadinamas „Naujos žinios“ kursai žada užstoti lietuvystės reikalus pagal savo iszgae. Kiek jam tame pasiseks nėra iszvirszaus žinoti, juk kartais ir geriausieji norai į nieką pavirsta. Žino tai ir „Naujos žinios“ kokį sunkų žingsnį žengti užsiėmė, bet per tvirtumą, ir lukestį tur iszstovėti. Daug lengviaus yra kitiems jau pastovintiems laikraszcziams gyventi, kurie turi mieri tiktai pasimaityti neatboudami nieko, ar liks ant svieto pagarbintais ar atliks savo pavadinimą pagal gerą budą: jus turite buti netikt sav bet ir kitiems ant naudos. Prirupina tiktai tokias naujynas, kurios randamos jau beveik visosa lietuvizkosa knįgosa, arba tiktai žinias su valdžioms tinkanceze papėde. Rasztai didei vieriszko įturio, kaip kartais ir razbajiszki atsitikimai senesniu gadyniu, bėt ne lietuvizki atsitikimai, tu nerasi, kam czion Lietuvinkams garsinti ju proseniu darbus sako nekursai rėdytojais. Žinoma tur progos taip sakyti. nėsant rasztininku, kurie tūse dalykūse norētu darbautis. Visi raszo dėl prastesnės lūmos iki beveik per prastai suraszto. Gera nauda isz pasiuntinystės rasztu, nės czion žmonės ką szventą randa ir noringai skaito, kaip kartais ir dideles dovanas aukauja. Gana apie tai, kreipkimės toliaus. Tilžėje pastovinti gymnasija talpina ir kelis szaunius Lietuvinkėlius, gaila tikt, kad ir pas tūs randasi didelis abejojimas lietuvystės, kuris nedūda nusigruntavoti szirdingai tėvyniszcai meilei ju szirdysa, ir jie vis negal iszsiluksztinti isz kiauto. Bene tikt kartą sulauksime pasirodymą ju nauju atlikimu ant szventinyczios aukuro. Taipgi randasi ir kitu mokslininku, kurie žadėjo dainiu arba dainininku klubą padaryti, bet ir czionai nėra gero noro, gal dar tikt įvyks tas noras, ką norins gero mokinties ir galiaus dar tikt pastos geri draugai musu geru noru ir garbintojei savo stiprei dirbanceziuju broliu, tikėkimes.

Isz Bulgarijos. B. Tuli lietuvizki vietu vardai. Kaip placzei apsigyvenusi buvo szaurėje Lietuviu tauta, aiszkei mums rodo isztyrinėjimai Europeus'o, kursai parodė, jog tie milžiniszki kapai po visą Nau-

gardo didžiąją rėdybą iszbarstyti, priguli Lietuviu senėviam. D-ras Pieteris pasakoja, jog tie kapai apie Demianska ir kitur, toj rėdyboj, dar ir sziandien „lietuviszkais kapais“ („lietovki“) esą vadinami. Naugardas didysis (Novgorod) turėjo buti per Lietuvius ar Latvius įkurtas, nės tos pilies senatas dar ir slovėniskame laike lietuviszku vardu vecziesi vadinosi, nūg Lietuviu veszas, latviszkai, wezs — senas. Tuli kaimu, upiu ir sz. vardai dar ir sziandien ten lietuviszki liekti, nors lietuviszka kalba senei jau yra pragaiszusi. Ir pietun link nūg Naugardo sulyg Dniepro, priepieczio ir toliaus visas zemės plotas ir dabar yra dar apsėtas lietuviszkais vietu vardais. Dide dalis Gudu paeina nūg Lietuviu, slovėniską kalbą priėmusiuju. Lietuviszka kalba dar ne taip senei szitime kampe pragaiszo, o Minsko rėdyboje ir dabar, tarytum ant slovėniskos marės, jau tik menkos saleles lietuviszkos kalbos užsilaiiko. Taipat ir Gartėno rėdyboje.

Noris lietuviszkos kalbos ir tautos nūg pražuvimo czion atgražjtie ne galima, bet dėl mus ir sziandien yra svarbus tuli vietu vardai lietuviszki to viso kampo, kuriūs mes, musu dygstančioj literaturoj, tankei pagal ju slovėniską suambryjimą vartojame. Taip pilį kurią Vokieczei „Dorpat“, Rusai „Derpt“ vadina, vadinosi senovėje lietuviszkai „Darbėta“. (Kryžokai pagal lietuvisztaimą to vardo XIV szimtmetyje raszo „Darbeit“, „Darbete“, „Darbatensis civitas“. Žiurek: scriptores rerum prussicar. II, 29, 42, 69, 77, 88 ir sek.) Witepsk lietuviszkai vadinosi „Vitavis“ arba „Viteviszkei“, (pas Vokiecziu rasztinikus: „Witawis“ arba „Witebis“ ir „Witebiske“, Skriptor rer. pruss. II, 712); Grodno — „Gartynas“ ir „Gartinas“ (pas Vokiecziu rasztin. „Gartha“, „Garthen“, „Gartin“. Skriptor rer. pruss. I, 136, 160); Twer — „Tveras.“ Sziandienine Lenku „Lomza“ dar ant mapos „Borussiae regnum, complectens, circulos Sambiansem, Natangiensem et Hockerlandiae.“ 1701 meto yra raszoma „Lumsa“, nūg lietuviszko žodžio „lumszytie“, „lumžjtie.“ Polock senovėje lietuviszkai „Pleskava“ vadinosi, kurį vardą Vokieczei ir sulyg sziandien vartuoja. — Paminėtus czion vardus prider ir mums senoviszkoje ju lietuviszkoje formoje vartotie. —

Kochanovo apgarsinimas. Vasarą pereito 1886 meto Vilniaus generalgubernatorius, Kochanovas „dėl suraminimo“ gyventoju savo gubernatorystos sekančj apgarsinimą paleidęs, kurį mes czion isz „Allgemeine Zeitung“ (München, 1887, N. 283) lietuviszkai iszguldome: „Pikti gundjtojai platin tarp jusu, Žemaicziu ir Lietuviu tautą, melagingas žinias, jog norima esą jums jusu katalikiszka tikyba prispausti ir jus į pravoslaviszką bažnyčią patrauktie. Szita paskalba yra tikras melas ir apgavimas. Valdyba trokszta tikt vienui-vieno, kad jus, jusu tautystos nesigėdėdami, lietuviszkai melstumėtės ir lietuviszku pamokslu klausytumėte, bet kad jus ir maskoliszkai turite gerai mokjtis, idant kalbą jusu ciecoriaus suprustumet“ ir žinotumete, ką jus sude ir urėduse veiktie turite. Tą pat reikalaujama ir nūg kitos tikybos žmoniū. Jus protestantai turite taipogi gerai maskoliszkai galėtie ir jusu iszkalose maskoliszkai, o ne vokiszka mokinami taptie. Jus Žydai turite prekyboje ir kituse dalykuse maskoliszkai kalbėti suprasti ir nesizvalgyt į Vokieczius, nės visi jus esate maskoliszki padūczei (padonai).“

Muravevas ir lietuviszkos literos. Laikrasztyje „Allgem. Zeitung“, 1887 N. 197 užtinkame: „Didėj, dalyj“ (reikėtu sakyt „visoj“!) maskoliszkosios Lietuvos (Viteviszkės rėdyboje) uždrausta yra lotyniskoms literomsknijas spaudinti, ir nei isz kitur kur jas įgabentie, nės nūg dienu Muravevo baisingo vieszpatavimo užsilikusis, prisakymas paliepa dėl lietuviszku rasztu vartotie kyri-

liszka abėcėla. Kadangi ukininkai szitos paskutinės ne pažjsta ir nenor, o pirmuju negali vartotie, priversti yra laikytis prie mažo skaitliaus senoviszku maldaknjgiu ir kalendoriu, ir tikt senesniejei žmonės (Generation) dar moka skaitytie ir raszyt. Tikt pasterame laike, sako, pradėją maskolu urėdai ant įgabėnimo isz Tilžės spaudintu kalendoriu, per pirsztus žiurėtie“. (?)

Staczetikystė Lietuvoje. Isz Kauno rėdybos praneszama ir mums, jog dėl pabudavojimo Lietuvoje nauju cerkviu atleidusi szimet valdyba 45,000 rubliū. Maskoliszka staczetikiszka liturgija esanti iszguldyta jau lietuviszkai ir dabar Petropilyje spaudinama. Musu korespondentas priduria: „lietuviszkai užgiedos, rasi neužilgo, popai Bazilėnuse, Kvalainiuse (Sziauliu pav.), Rakiszkuse (Zarasu pav.) ir kitur.“

Sandora tarp Rymo ir Petropilies. „Neue freie Presse“ N. 8448, nūg 2. d. Kovo, telegramme isz Rymo pranesza apie mėginama sandora tarp Rusu valdybos ir Vatikano. (Maskolius reikalaujas: 1) kad popieziūs daleistu Lietuvoje (ir Lenkijoje vyskupu praminimą per ciecoriu; 2) įvedimą maskoliszkos kalbos bažnycziose dėl pamokslu, katekismo pamokinimo ir t. t. atskirent liturgiją kurios kalba lotyniszka galinti liktie; ir 3) kad isz maiszytu ženybu taigi tarpe kataliku ir pravoslavnu, vaikai užauginami butu staczetikystoje. Iksziol popieziūs nenorėjas dar ant tokios sandoros sutiktie. Tolymesni susiksikalbėjimai szeme dalyke atliekami esą dabar Vienoje (Vindabonejė), butent tarp kunjgaiksziū Lobanovo, maskoliszko pasiuntinio, ir arcivyskupo Galimberty, popieziiaus pasiuntinio.

Politika.

Nū galvos iki koju apsiszarvavusios vieszpatystės, sunkei kvėpūja atmosfera, pakvipusia parako dumais. Sakytum, jau gana auku militarizmui, nės baisus mokesceji visur traukia isz žmoniū kiseniaus didesnią pusę pelno. Taip mislyti priverczia žmogų ne kas kitas, kaip tik logika gryno proto. Bet, nelaimė, žmones, kurie savo rankose turi likimą milijonu žmoniū, to nenumano, arba nenori numanyti. Ir toliaus, jų daugiaus atranda užmuszti žmogų, jų toliaus jų labiaus nori dasiekti, kad visi suaugę ir sveiki padonai karo laike galėtu stoti į glitas kariumenės ir su kardu rankoje lieti kraują už tikras ir netikras tiesas vieszpatystes. Toks palinkimas politikos visu vieszpatyszcziu atsiliepia taipgi draugijos nūmonėse. Spekulantai, norėdami per trumpą laiką daug pelnyti, paleidžia ant biržų visokias žinias, butas ir nebutas, kad permaintyti ant savo naudos kursą popierų. Kadangi szios gadynės tarpgentiszkas gyvenimas visose szalyse labai susipynęs, kadangi kulturiszki reikalai vienos vieszpatystės visai sutinka su reikalais kitos ir nū ju prigul, tai užtenka paleisti garsą, kad Bismarkis arba koks nors kitas vadas politikos vieszpatystės, pabudęs naktyje ant dviejų, sunkei atsikosėjio ir atsikrunksztes nuspjovė, kad padaryti baisų liarmą ir naudoti isz to dėl savo reikalū. Taip szios dienos militarizmas netikt užgauna ir ardo ekonomiszka gyvenimą, bet ir sėja demoratizaciją, ir be to jau daug szaltiniu trincziūs socialiszkose iszlygose. Ar užstos laikas, kada tarpgentiszka gyvenimą valdys ne syla, bet teisingumas ir idėja naudos visu tautu? Užstos, bet... ne greitai tūmkart gi, iki kas bus, laimė ir nelaimė, turtingumas ir neturtystė žmoniū prigulės nū priezascziū neturincziūs jokio kulturiszko elemento. Taip bus dar ilgai dėlto, kad isz dalies pats gyvenimas sutverė iszlygas, kurios verczia vieszpatystes pjautis ant smerties. Kad taip yra, langva persitiktinti. Kapitalizmas, maž daug isigyvenęs visoje Europoje,

kur mažiau, kur daugiau, negalėtu laikytis be mainu, t. y. jaigu laikantieji savo rankose produkciją neturėtu kam pardūti padaryniū, nės szią gadyne visi daigtai — tavorai, t. y. paskirti ant apmainymo. Jū platesnė rinka, jū gražiau gali žiureti kapitalizmas: Užtai dabar mes matome, kad visos vieszpatystės kaip, gyvai stengiasi įsitaisyti kitose szalise kolonijas, kurios, žinoma, turi tarnauti savo metropolijoms. Į kolonijas gabena iszdirbtus daigtus, isz ten-gi parveža neiszdirbtus, ir tokiu budu po dangeziū visokiu graziū ir augsztu principu, kaip tai szviesa civilizacijos ir kiti paverczia kolonijas į ekonomiszka rinka, turinczia tarnauti reikalams metropolijos. Monija ant koloniju tankei daro nesutikima tarp vieszpatystezciu, nės nei viena negali apieisti kitai gardu kasneli. Taigi sziandien mes matome susikirtima Anglijos ir Portugalijos Afrikoje apie Zambezi. Portugalija nu senei turi tenai savo kolonijas, kurias Anglija norėjo nu jos atitraukti. Agitacija anglikoniū ir stoka atsargumu isz pusės Portugalijos pasejo tarp gyventuju nekuriu vietu misli, kad jie priguli Anglijai, ir užtai pasiprieszino jie portugalizskam kelauninkui Serra Ponto. Pasibaigė nedideliu musziū, kuriame Portugalai atemė nu Afrikanu kelis flagus engliszkus. Isz to nesutikimas Anglijos ir Portugalijos; kū pasibaigs, nežinė. Itekmingi angliszki laikraszei reikalauja atkreszyjimo Portugalijai; szitoji-gi, pasispirdama ant faktū, nenori nu savo atstoti.

Isz produktiszku turgavieziū.

Isz užrubėziniū turgavieziū, Londone, pasididinus pareikalvimui javu isz priezasties mažo davezimo po užszalimui pietiniū Gudijos ūstu, paszoko ir prekia.

Prūsise javai brangyn eina dėl to, kad szi meta brandamas buvo suvis menkas.

Kvieczei: Berlyne 108½ k. už puda; Gdansk'e 104½—106½; Kaune 85—95; Karaliauceziuje 104—104½; London'e 118—126½; Senapileje (Suvalku rėd.) 105—110; New-Jork'e 97½—99½; Odesoje 87—100; Varszavoje 98—104.

Rugei: Berlyne 93; Gdansk'e 83½—86; Kaune 65—67; Karaliauceziuje 86; Liepojuje 82; Senapileje 88—92; Rygoje 80—81 Varszavoje 82—88 k.

Miežei: Berlyne 89½—94; Gdansk'e 85½—94; Kaune 60—65; Karaliauceziuje 71½—76; London'e 78—79½; Liepojuje 68—76; Marsyljoje 75; Senapileje 60—90; Rygoje 67—71; Varszavoje 100—110.

Avižos: Berlyne 92—98; Kaune 65; London'e 92—124; Liepojuje 76—90; Marsyljoje 89½; Senapileje 75; Rygoje 78—88; Varszavoje 87—89 k. už puda.

Sėmenys: Liepojuje 126—127; Rygoje 133—134.

Pinjagai: Sterlingu svaras 9.40 kap; marke 4.50 k.; frank 36.90 k.; guiden 80.28 k.; imperiolo puse 7 r. 51 k.; sidabrinis rublis 111 k.; įperinis rublis 68.84 k. auksu.

Gromatnyeczia.

Grumstui. Tūmtarpu prisuntė: Vrs. 600 r. Msk. 290, Sn. 100, Skiniukas 45, Merk 5, Morkus 10, Szeszkius 10, Miszk. 5, Diezkis 15, Pelinkas 2, Jonupa 50, Stefanija 30. Da ne visi žadėje prisuntė.

A. Burba prisuntė 100 Mark.

Paszaukimas.

Meilingi viengencei! Mes keliatas isz Lietuvos atkeliavome ant mokslo į knigu spaudėjus pas czionai esanczius spaustuvnikus, idant dėl naudos savo ir savo broliu galėtumėme iszsimokinti atspaudinti lietuviszkas knigas, kurias dabar spaudžia isz didžiausios dalies Vokieczei arba ir kiti ir daro tai tikt isz didelio pelno. Kiekvienas isz musu supranta, jog dėl krasztu

pakėlimo knigos yra reikalingos ir naudingos; moksliszkos knigos musu laimė, musu ginklas ir galybė, o kad musu žmonės nenor brangei užmokėti už knigas arba ir negal, ir kad knigos svetimgencziū negal buti taip aiskios ir taip pigios kaip kad mes ją s patys atliksme, taipgi kiekvienam regima gal buti, ir todėl rodos kad musu užsiėmimas negal buti peiktinas. Bet mes turime pasigūsti nekuriu dalyku dėlei; butent, mes czionai mokinamės toki mokslą, prie kurio reikia turto pridėti, o to mes neturime. Atsiranda taip jog mes turime ir tas dienas pastininkauti, kurios szeip nepastininko dienos budavo, isz priezasties neiszgalėjimo pilnintelei maisto nusipirkti. Taipgi reikia ir aprėdalo ir reikia mokėti už skalbima, o nėsant piningu tai kaip mums pastovėti, klausiamo Varpo skaitytojus? — Mokslo metai traukias trejus metus, po tu metu bus galima mums ne tikt užsilaikyti, bet ką pelnyti ir dar Lietuvai gerą daryti, bet iki tada iszsilaikyti nei koku budu nebus mums galima, jai nesulauksime paszalpos nu savo gentės; todėl praszome brangius viengenczius mus toje valandoje paszelpti ir sudėti mums po kelis skatikus ant paszalpos. Visosa giminėsa yra toksai budas, kad savo vargingesnius mokitinius paszelpia tokiaime užsiėmime. Taigi tikimės, kad viengenczei Lietuvei taipgi neužkimsz ausis musu balsą iszgirde ir katras kelis skatikus atsiųs mums ant paszalpos; po sziokiu antraszu: **M. Jankus, Bitenai per Lompenus (Ostpreussen)** už kiekviens gautą dovanėlę garsinsime „Varpe.“

Knigu spaudėjystės mokintinei.

Apgarsinimai.

Džubas-Stankevydzius

siuvėjas

vyriszku ir moteriszku (virszutiū) rubu.

Varszava.

Nowy Swiat 59.

Dėdame žinia, kad, pradėdant nu Sausio mėnesio szių 1890 metų, iszejna Tilžėje pas Ernestą Weyerį menesinis laikrasztis „Sviesa“ knigelėmis nu 32 pusiu, taj yra, po senovej. Isz augsztu už visus metus redakcija „Szviesos“ priima užmokestį už savo laikrasztį tiktaj nu skaitytoju, gyvenancziū Prūsise, tđlymoje Rusijoje ir kitose karalystėse Europos ir kitų žemių, o į rusiszkaį Lietuvą parsidėda „Szviesa“ numarijs Tilžėje ir žinomose vietose parubežiajs Prusų pusėje — po 5 skatikus už vieną numarij.

Adresas Szviesos redakcijos:
Tilsit, (Ostpreussen) E. Weyer.